

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

HEEFT OOK BIJ ONS HET NIEUWE STRAFRECHT DE WIND IN DE ZEILEN ?

Kanttekeningen bij een nieuw voorontwerp van Strafwetboek (slot)

*Rede uitgesproken door de advocaat-generaal A. DE SMET
op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent
op 1 september 1986*

11.a) Een van de meest opvallende nieuwigheden in het voorontwerp van Strafwetboek is de invoering van wat met een vrij ongelukkige benaming als de «executierechtbank» betiteld wordt.

Met het oog op de invoering van deze nieuwe rechtbank wordt voorgesteld een aantal artikelen uit het Gerechtelijk Wetboek, namelijk de artikelen 76, 78 tot en met 80 en 87, te wijzigen, en worden bepaalde toevoegingen aan dit wetboek voorzien, namelijk een artikel 88bis en een vierde lid aan artikel 138.

De rechtbank van eerste aanleg zou voortaan, naast de kamers voor burgerlijke zaken, die voor correctionele zaken en de jeugdkamers één of meer «executiekamers» tellen, die de vierde afdeling van de rechtbank zouden uitmaken en de «executierechtbank» zouden vormen.

De executierechtbank zou steeds uit drie rechters bestaan en de tussenkomst van het Openbaar Ministerie zou aldaar verplicht zijn in de vorm van vordering of advies, naar gelang van het geval.

De rechters in deze rechtbank zouden bij voorkeur gekozen worden uit de magistraten die licentiaat in de criminologie zijn, zo niet, dan «leggen de aangewezen magistraten zich bijzonder toe op de studie van de criminologische wetenschappen».

Behoudens wanneer zij zitting houdt met betrekking tot louter judiciële aangelegenheden, zou de executierechtbank daarenboven een lid met louter raadgevende stem omvatten, namelijk een geneesheer in de aangelegenheden betreffende de bescherming van de maatschappij ten aanzien van abnormalen en een lid van het bestuur van de strafinrichtingen in verband met voorwaardelijke invrijheidstelling en probatie.

Ook zouden plaatsvervangende rechters in de executierechtbank kunnen worden benoemd; dezen zouden geko-

zen worden uit de advocaten die licentiaat in de criminologie zijn of die blijk gegeven hebben van een bijzondere belangstelling voor de strafwetenschap; ten slotte zouden ook als plaatsvervangende rechters in de executierechtbank kunnen worden benoemd ambtenaren van het bestuur der strafinrichtingen die licentiaat in de rechten of in de criminologie zijn en die hun bestuurlijk ambt sedert minstens vijf jaar vervuld hebben.

b) De bijzondere bevoegdheden van de executierechtbank liggen verspreid over het voorontwerp van Strafwetboek en zijn van zeer uiteenlopende aard.

Zij behelzen onder meer de aanpassing van de straf ingevolge een wetswijziging tijdens de uitvoering van een veroordeling (artikel 25), het verlenen van uitwerking in België aan de gevolgen van een in het buitenland opgelegde strafrechtelijke veroordeling (artikelen 34 en 43), het eventueel aanpassen van een opgelegde straf aan de regels van de samenloop (artikel 90), het aanstellen van een voorlopige bewindvoerder over de goederen van een opgesloten veroordeelde (artikel 103), het splitsen of het «kantonneren» van de geldboete (artikelen 111 en 114), het vervangen van verbeurdverklaarde zaken (artikel 123), het verzachten van een opgelegd beroepsverbod (artikel 131) en andere meer.

Er kan in deze uiteraard beperkte rede geen sprake zijn van een verdere bespreking van deze zeer uiteenlopende bevoegdheden.

Het zij evenwel vermeld dat ook de beslissingen inzake herstel in eer en rechten uitsluitend door de executierechtbank zouden dienen te worden getroffen (artikelen 183 tot en met 196), zelfs indien de opgelopen veroordelingen uitgesproken werden door een hof van beroep.

Het voorontwerp bepaalt niet nader om welke redenen deze bevoegdheid zou dienen te worden onttrokken aan de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep.

Ook komt het vrij verrassend voor dat in het nieuwe systeem de procureur des Konings het desbetreffend door hem aan te leggen dossier samen met zijn advies dient over te zenden aan de procureur-generaal en dat, indien de rechtbank herstel in eer en rechten verleent, het desbetreffende vonnis door toedoen van de procureur-generaal ten uitvoer gelegd wordt¹¹⁵.

Essentieel zou evenwel de executierechtbank alleen bevoegd zijn om alle beslissingen te treffen in verband met de uitvoering van de vrijheidsberovende straffen, zou zij tevens alle bevoegdheden overnemen die thans toevertrouwd zijn aan de probatiewettelijke commissies en aan de commissies voor de bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en zou zij ten slotte alleen bevoegd zijn voor de organisatie, de uitvoering en de controle van en over de dienst ten bate van de gemeenschap.

Ten slotte zou aan de executierechtbank, ingevolge de artikelen 553 tot en met 565 die zouden worden toegevoegd aan het Wetboek van Strafvordering en die mede de rechtspleging voor deze rechtbank nader zouden omschrijven, een algemene penitentiaire bevoegdheid toegekend worden, om de staking te gelasten van elke inbreuk op de grondrechten van de gedetineerden of van elke tergende of discriminerende maatregel jegens hen genomen en om toezicht uit te oefenen op de omvang en de wettigheid van de door de gevangenisdirecteur opgelegde tuchtsancties. Ook zou de executierechtbank minstens alle drie maanden samen met de procureur des Konings de strafinrichtingen in haar arrondissement moeten bezoeken en te dier gelegenheid nopens de betwistingen in verband met de rechten van de gedetineerden ter plaatse uitspraak dienen te verlenen.

Tegen de beslissingen van de executierechtbank zou geen hoger beroep, doch wel cassatieberoep mogelijk zijn.

c) Het is algemeen bekend en het werd onder meer door emeritus procureur-generaal Jacques Matthijs uitvoerig belicht in zijn merkwaardige en nog steeds bijzonder actuele openingsrede, die hij onder de titel van «Het betrekken van de rechter bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf» uitsprak op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent op 2 september 1974, dat sedert meer dan een halve eeuw stemmen opgaan ten voordele van een hervorming, waarbij door het rechtstreeks betrekken van de rechter bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidsberovende straf en in de eerste plaats inzake voorwaardelijke en voorlopige invrijheidsstelling, aan zijn rechtsprekende functie haar volwaardige ontplooiing zou worden verzekerd, te meer daar de individuele vrijheid daarbij op het spel staat en dientengevolge de rechter, die er de traditionele bewaarder van is, normaliter moet worden geroepen om erover te beslissen¹¹⁶.

Op deze wijze zou, door het betrekken van de rechter bij de tenuitvoerlegging van de straf, de kloof gedicht worden die thans bestaat tussen enerzijds het optreden van de rech-

ter ten gronde, die de maximumduur van de vrijheidsstraf bepaalt en anderzijds dat van de penitentiaire administratie, die thans de straf individualiseert en de daadwerkelijke duur ervan vastlegt.

Men wil in één woord «aan de straf, ook en vooral bij de uitvoering daarvan, het wettelijk karakter terugschenken dat zij verloren heeft»¹¹⁷.

Teneinde dit ideaal van zogenaamde «judicialisering» van de strafuitvoering te verwezenlijken, vertrouwt de Koninklijke Commissaris de uitvoering van de vrijheidsberovende straf toe aan de uitsluitende bevoegdheid van een rechtcollege bestaande uit drie rechters.

Daarbij verwijst hij naar de voorstellen die ook in Frankrijk gedaan werden om de «tribunal de l'application des sanctions» in te voeren in het Strafwetboek, zoals voorgesteld door de Commissie Aydalot in 1978 of in het Wetboek van Strafvordering, zoals voorgesteld in het verslag van de Commissie Badinter in 1983. Het in Frankrijk voorgestelde systeem verschilt evenwel grondig van dat van de Koninklijke Commissaris, essentieel daar het met betrekking tot de uitvoering van de vrijheidsberovende straf een vrij complexe verdeling tot stand brengt van bevoegdheden tussen de «tribunal de l'application des sanctions», de «juge de l'application des peines», die zou blijven bestaan onder de benaming van «juge de l'application des sanctions», en de administratieve «commission de l'application des sanctions»¹¹⁸.

d) Zoals door de procureur-generaal Matthijs beklemtoond werd in zijn voormelde openingsrede, kan evenwel in België niet zonder meer voorbijgegaan worden aan de bepaling van het artikel 30, tweede lid, van de Grondwet, luidens hetwelk de vonnissen en arresten ten uitvoer gelegd worden uit naam van de Koning.

Weliswaar is, zoals ook de Koninklijke Commissaris het in zijn Memorie van Toelichting onderstreept¹¹⁹, in ons grondwettelijk recht het begrip van de scheiding der machten niet absoluut en bestaat er geen scherpe scheiding tussen de staatsfuncties, maar wel een innige samenwerking en een onbetwistbare interpenetratie, hoofdzakelijk tussen de uitvoerende en de rechterlijke macht.

Toch laat, zoals er onder meer door de procureur-generaal Matthijs op gewezen werd¹²⁰, de bepaling van het artikel 30, tweede lid, van de Grondwet niet toe dat de rechterlijke macht, hetzij door het orgaan van het strafvonnisrecht zelf, hetzij van een gespecialiseerde rechter, voortaan alleen en uitsluitend de hoge hand zou hebben over de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraf en de beslissingen betreffende haar verschillende modaliteiten.

De Koninklijke Commissaris merkt daarbij weliswaar op dat hoe dan ook in het door hem vooropgezet systeem van de executierechtbank de rol van de uitvoerende macht

¹¹⁵ Weliswaar vermeldt de Franse tekst van art. 193, tweede lid, van het voorontwerp: «Si le tribunal prononce la réhabilitation, le jugement est exécuté à la diligence du procureur du Roi».

¹¹⁶ J. MATTHIJS, openingsrede 2 september 1974, blz. 27-28 van de overdruk. Zie ook J. MATTHIJS, «De rechter en de strafuitvoering», *Strafwetenschappen. Post-universitaire lessenreeks Rijksuniversiteit Gent*, 1976, blz. 311-358, m.b. blz. 319.

¹¹⁷ L. CORNIL, «Le droit pénal et la procédure pénale après la tourmente», *Les Nouvelles, Proc. pén.*, Tome I, Volume I, Inleiding, blz. 69.

¹¹⁸ Zie daaromtrent M. DELMAS-MARTY, «La durée de la sentence. Structures et stratégies du système pénal français», *R.D.P.*, 1984, 277-296.

¹¹⁹ *Voorontwerp van Strafwetboek*, Memorie van Toelichting, blz. 187-188.

¹²⁰ J. MATTHIJS, openingsrede, blz. 55 van de overdruk.

geenszins volledig uitgeschakeld wordt, nu toch de penitentiaire administratie de beslissingen van de rechtbank met betrekking tot de uitvoering van de vrijheidsberovende straffen materieel zal blijven verrichten. Ook wijst hij erop dat de administratie, die geen crimineel beleid meer zou mogen voeren, wel een penitentiair beleid zal mogen uitstippelen, doordat zij bijvoorbeeld penitentiaire verlopen, de uitvoering van een straf tijdens de weekeinden of het verrichten van arbeid buiten de strafinrichting zal mogen toestaan.

Het gevaar bestaat dat in een dergelijk stelsel en ten gevolge van de onduidelijke afbakening van het crimineel en het penitentiair beleid, tal van bevoegdheidsconflicten zullen ontstaan.

Anderzijds blijft het een open vraag of het wel in de bedoeling van de grondwetgever kan hebben gelegen dat de tussenkomst van de penitentiaire administratie ter zake in feite grotendeels gereduceerd zou worden tot die van «hotelhouder of sleutelbewaarder»¹²¹ en dat haar opdracht grotendeels zou worden beperkt tot louter materiële beheerstaken en budgettaire besnoeiingen.

Een tweede en niet minder belangrijke bedenking in verband met het betrekken van de rechterlijke macht bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraffen en de wijze waarop zulks dient te worden verwezenlijkt, is dat, naast het in eer herstellen van de wettelijkheid van de strafuitvoering, in de eerste plaats moet worden gestreefd naar een zo groot mogelijke doeltreffendheid van de rechterlijke tussenkomst met het oog op de wederopneming van de delinquent in de maatschappij.

Het is bij herhaling en terecht beklemtoond dat met het oog op de reïntegratie van de veroordeelde in de gemeenschap en het welslagen van de post-penitentiaire actie te zijnen opzichte, een innige associatie nodig is tussen de betrokkene, de rechter, de penitentiaire administratie en al degenen die aan het welslagen van deze onderneming hun medewerking zullen verlenen, en dat anderzijds daartoe bij de veroordeelde de wil en het akkoord moeten bestaan om zich te amenderen. Dit alles veronderstelt in de eerste plaats tussen de betrokkene en degenen die hem bij zijn streven naar resocialisatie zullen helpen, een vertrouwensrelatie die bezwaarlijk kan worden verwezenlijkt tussen het stroeve apparaat van een rechtbank met drie rechters en de veroordeelde die zijn vrijlating wenst. Veeleer zou de veroordeelde in een dergelijk geval de overtuiging kunnen opdoen dat hij voor de tweede maal terechtstaat en dat het er thans op aankomt met de nodige strijdvaardigheid en verbetering zijn voorwaardelijke invrijheidstelling af te dwingen, hetgeen zijn streven naar amendement naar de achtergrond zal doen verhuizen.

Anderzijds maken de daadwerkelijke kennis en de wetenschap van de concrete problemen van de delinquent en van zijn omgeving, alsook de praktijk van het contact en van de dialoog met de betrokkene en met degenen die hem omringen, de meest doeltreffende factoren voor zijn resocialisatie uit. Nu kunnen dergelijke kennis en praktijk bezwaarlijk verworven worden vanuit de gezagspositie van een rechtbank met drie rechters en door de enkele studie van de dossiers, zelfs indien die rechters van hun theoretische ken-

nis van deze materie hebben laten blijken door het verwerven van de academische graad van licentiaat in de criminologische wetenschappen.

e) Om al die redenen van grondwettelijke, praktische en psychologische aard werd met het oog op het betrekken van de rechterlijke macht bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidsberovende straf en in het bijzonder bij het al dan niet toestaan van de gunst van de voorwaardelijke invrijheidstelling, door een aantal vooraanstaande penalist¹²² voorgesteld dat de beslissingen ter zake zouden worden getroffen door een commissie, die bijvoorbeeld de naam zou dragen van «penitentiaire commissie» of van «resocialisatiecommissie» en die zou worden voorgezeten door een rechter — in casu deel uitmakend van de executiekamer van de rechtbank van eerste aanleg — en waarvan tevens deel zouden uitmaken een beperkt aantal leden, zoals bijvoorbeeld een advocaat en een lid van het penitentiair bestuur, beiden met beslissende stem.

Ook de Commissie voor de herziening van het Strafwetboek stelt te dien opzichte de oprichting van een dergelijke commissie voor. Zij wijst er tevens op, dat pas door het bestendig voorzitterschap van deze commissie de magistraten die van de executierechtbank deel uitmaken, de nodige ervaring zullen verwerven met betrekking tot de beslissingen inzake uitvoering van vrijheidsberovende straffen en dat anderzijds de rechtspraak die zo op dat gebied tot stand zal komen, de basis zal vormen van een wetboek van strafuitvoering dat, naar het voorbeeld van de Nederlandse «Beginnelsenwet voor het gevangeniswezen» van 21 december 1951, zal moeten worden uitgevaardigd om de legaliteit van de beslissingen van deze commissie te waarborgen¹²³.

Ook de penitentiaire administratie en meer bepaald de «Hoge Raad voor penitentiair beleid» heeft zich over het probleem gebogen. Alhoewel daar ter zake geen consensus kon worden bereikt, valt toch een duidelijke strekking waar te nemen ten gunste van de oprichting van een dergelijke commissie, voorgezeten door een executierechter¹²⁴.

f) Zowel indien geopteerd wordt voor de oprichting van een dergelijke penitentiaire commissie als in het stelsel van de executierechtbank zal men zich ernstig moeten beraden nopens de wijze waarop de debatten ter zake zullen moeten worden gevoerd.

Zoals Matthijs het opmerkte zou, «indien aan de procedure vóór de commissie (of de executierechtbank) een zuiver jurisdictioneel kenmerk moest verstrekt worden, de

¹²² Zie meer bepaald J. MATTHIJS, openingsrede, blz. 57-59 van de overdruk; R. Charles, «Les limites actuelles de l'individualisation judiciaire et penitentiaire des peines et des mesures de sûreté», *R.D.P.*, 1956-57, 269-301 en meer bepaald het hoofdstuk «L'intervention du magistrat dans l'exécution des peines», blz. 294-301; R. CHARLES, «Le rôle du tribunal dans l'application et la détermination des peines», *R.D.P.*, 1967-67, 665-686, m.b. blz. 679-685 («La libération conditionnelle»).

¹²³ Commissie herziening Strafwetboek: «Nota's over de executierechtbank» door J.Y. DAUTRICOURT, Doc. nr. 188, en door G. KELLENS, Doc. nr. 193 van 26 mei 1986.

¹²⁴ «Overwegingen van de Hoge Raad voor penitentiair beleid in verband met de executierechtbank», Doc. nr. 163 van de H.R.P.B. met alternatieve voorstellen door de heren Chr. ELIAERTS en G. HOUCHON.

¹²¹ J. MATTHIJS, openingsrede, blz. 57 van de overdruk.

stemming waarin een dergelijke strijd zowel voorbereid als gevoerd wordt een scherp wantrouwen verwekken, dat belist een noodlottige uitwerking zou hebben op de belangen van de veroordeelde en van de gemeenschap»¹²⁵.

Wellicht kan hier begrip opgebracht worden voor het standpunt van diegenen die erop wijzen dat het «strijdkarakter» van de zitting niet hoeft te betekenen dat een procedure op tegenspraak moet worden uitgesloten, daar deze tot de essentie van een jurisdictionele procedure behoort, en die opteren voor een informele procedure, die de kenmerken van een «hearing» vertoont¹²⁶.

Een ander belangrijk punt is of aan de veroordeelde wiens voorwaardelijke invrijheidstelling geweigerd wordt, een recht op hoger beroep toegekend dient te worden, hetzij voor een hogere rechter, hetzij voor een hogere penitentiaire commissie.

Zowel de Commissie voor de herziening van het Strafwetboek — althans wat de meerderheid van haar leden betreft — als de Hoge Raad voor penitentiair beleid zijn de mening toegedaan dat tegen bedoelde beslissingen geen mogelijkheid tot hoger beroep dient open te staan¹²⁷.

Dit standpunt, dat overeenstemt met dat van de procureur-generaal Matthijs in zijn reeds herhaaldelijk aangehaalde rede, komt aanvaardbaar voor. Enerzijds bestaat immers bij ons geen «algemeen rechtsbeginsel van de dubbele aanleg»¹²⁸. Anderzijds zou een recht op hoger beroep ter zake het ongewenst jurisdictioneel karakter van de rechtspleging en van de debatten doen herleven en beklemtonen en een onaanvaardbare vertraging bij de desbetreffende beslissingen veroorzaken. Daarenboven heeft de betrokkene het recht om op geregelde tijdstippen andermaal om de gunst van de voorwaardelijke invrijheidstelling te verzoeken.

Ten slotte rijst de vraag of tegen de beslissingen van de executierechtbank of van de penitentiaire commissie beroep in cassatie dient te worden toegelaten.

Verwacht kan worden dat, nu geen hoger beroep tegen de beslissingen inzake strafuitvoering geoorloofd zou zijn, het aantal beroepen in cassatie ter zake aanzienlijk zal zijn en dat daardoor de taak van dit Hof in een gevoelige mate zal worden verzaamd.

Het Hof van Cassatie zal zelf dienen uit te maken of de beslissingen inzake voorwaardelijke en voorlopige invrijheidstelling een rechterlijk karakter vertonen. In het licht van de rechtspraak van het Hof met betrekking tot de beslissingen van de commissies tot verdediging van de maatschappij tegen abnormalen, mag worden verwacht dat beroep in cassatie tegen een beslissing houdende verwerping van een verzoek tot voorwaardelijke invrijheidstelling ontvankelijk zal worden verklaard¹²⁹.

¹²⁵ J. MATTHIJS, openingsrede, blz. 71 van de overdruk.

¹²⁶ Chr. ELIAERTS, «De herziening van de wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling: op weg naar een strafuitvoeringsrecht?», *Panopticon*, 1980, 192.

¹²⁷ Commissie herziening Strafwetboek, Doc. nrs. 188 en 193; Hoge Raad voor penitentiair beleid, Doc. nr. 163, blz. 2.

¹²⁸ Cass., 21 januari 1983, *Arr. Cass.*, 1982-83, nr. 294; 3 oktober 1983, *Arr. Cass.*, 1983-84, nr. 59; 14 februari 1986, arrest 5095, onuitgegeven.

¹²⁹ Zie deze rechtspraak in J. MATTHIJS, openingsrede, blz. 80 van de overdruk en in de openingsrede van advocaat-generaal O.

g) Wat evenwel de behandeling betreft van de klachten van gedetineerden in verband met de beweerde niet-eerbiediging van hun — trouwens nergens vastgelegde — «grondrechten» of tegen de hun door het gevangenispersoneel opgelegde tuchtstraffen, kan men met de Commissie voor de herziening van het Strafwetboek de mening toegedaan zijn dat deze beslissingen niet aan de executierechtbank dienen te worden toevertrouwd, doch dat zij in de competentiesfeer en onder de algehele verantwoordelijkheid van de penitentiaire administratie dienen te blijven¹³⁰.

Anders zou de gevangenisadministratie gewoon onder de voogdij van de rechterlijke macht komen te staan, zou in de gevangenisinrichtingen de noodzakelijke tucht en het onontbeerlijk gezag van het penitentiair personeel ten opzichte van de gedetineerden ondermijnd worden en zouden ten slotte bij deze personeelsleden iedere ijver en toewijding voor de essentiële taken, die zij thans op onbesproken wijze vervullen, dreigen teloor te gaan.

h) Ook ten aanzien van de voorgestelde overname door de executierechtbank van alle tot nog toe door de wet van 29 juni 1964 aan de probatiecommissies toegekende bevoegdheden bestaan tal van andersluidende zienswijzen.

Zo wordt er — meer bepaald door de Commissie voor de herziening van het Strafwetboek¹³¹ — op gewezen dat een rechtbank, zelfs indien deze elders dan in het gerechtshofbouw zitting mag nemen en zij minstens driemaandelijkse de lokalen van de probatiecommissie zou dienen te bezoeken, niet bij machte is om op bestendige wijze de gerechtelijke controle over de probatie te verzekeren, om de ambtenaren te ondersteunen die belast zijn met het begeleiden van de onder probatie gestelde delinquent en vooral om de stipte en rechtstreekse contacten te leggen en te onderhouden met de delinquent en met degenen die tot zijn milieu behoren.

Het zijn deze taken die waargenomen worden door de probatiecommissies en die, evenzeer als de begeleiding van de probant, de doeltreffendheid van de probatie nastreven en verzekeren.

Gepleit wordt dan ook voor het behoud van de probatiecommissies in hun huidige vorm en samenstelling, met dien verstande dat zij voortaan voorgezeten worden door een rechter in de executierechtbank.

Ook zou de probatiecommissie haar beperkte jurisdictionele bevoegdheid, bepaald door artikel 12, § 1, van de huidige wet, namelijk het opschorten, nader omschrijven of aanpassen van de probatievoorwaarden, behouden.

Hoger beroep tegen deze beslissingen zou dan kunnen worden gebracht voor de executierechtbank, die eveneens kennis zou nemen van de voorstellen tot herroeping van de probatie wegens niet-naleving van de gestelde voorwaarden of gebrek aan medewerking met de probatieassistent.

i) In de commissies voor de bescherming van de maatschappij tegen abnormalen is de rol van de geneesheer, die moet oordelen of de geestestoestand van de geïnterneerde voldoende verbeterd is opdat deze voor goed of op proef in

VANDEMEULENBROEKE voor het Hof van Beroep te Brussel op 2 september 1985 onder de titel: «Les commissions de défense sociale instituées par les lois de défense sociale», blz. 34 en 35 van de overdruk.

¹³⁰ Commissie herziening Strafwetboek, Doc. nr. 193, blz. 5.

¹³¹ *Id.*, Doc. nr. 188, blz. 7.

vrijheid kan worden gesteld, van doorslaggevend belang¹³². Hij alleen kan een oordeel vellen over de geestestoestand van de betrokkene en de verantwoordelijkheid voor zijn diagnose opnemen.

Het komt dan ook wenselijk voor dat de commissies voor de bescherming van de maatschappij in hun huidige vorm en samenstelling behouden zouden blijven en dat de geneesheer er met beslissende stem deel van zou blijven uitmaken, veeleer dan dat de bevoegdheden van deze commissies zouden worden overgeheveld naar de executierechtbank waarbij aan de geneesheer slechts een raadgevende stem meer zou worden toegekend. Wel zouden voortaan deze commissies voorgezeten worden door een rechter in de executierechtbank.

j) Ten slotte zal de dienst ten bate van de gemeenschap, indien hij ingevoerd wordt, de opbouw van een administratief en sociaal kader vereisen, alsook het voorhanden zijn van voldoende technisch personeel ter plaatse van de werkzaamheden, benevens de gerechtelijke controle over de uitvoering van de dienst.

Ook met betrekking tot de praktische, regelmatige en ononderbroken uitwerking van dit alles komt het aangewezen voor een commissie op te richten waarvan het bestendig voorzitterschap door een rechter in de executierechtbank waargenomen wordt.

k) De executierechtbank zou bestaan uit een aantal magistraten, daartoe in het bijzonder benoemd of aangewezen. Deze zouden volgens een vooraf bepaald reglement of beurtrol het voorzitterschap kunnen waarnemen van de reeds bestaande of nog op te richten commissies.

Men ziet evenwel niet in waarom deze rechtbank, wanneer zij als zodanig en met het oog op de behandeling van louter juridictionele aangelegenheden zitting houdt, noodzakelijkerwijze uit drie rechters zou moeten bestaan.

De recente wijziging die door de wet van 25 juli 1985 aan de artikelen 91 en 92 van het Gerechtelijk Wetboek aangebracht werd, heeft immers de principiële en veralgemeende bevoegdheden van de enige rechter vastgelegd.

Ook ligt het voor de hand dat men niet in de schoot van elke rechtbank van eerste aanleg en zeker niet in die welke slechts een gering aantal magistraten tellen, drie rechters zal vinden die criminologisch onderlegd en gemotiveerd zullen zijn om bestendig in de executiekamer te fungeren. Daarbij bedenke men tevens dat in het licht van artikel 6 van het Verdrag tot bescherming van de mens en de essentiële vrijheden en meer bepaald sedert het door het Hof te Straatsburg op 26 oktober 1984 in zake De Cubber gewezen arrest¹³³, de rechters met betrekking tot de zaken die hun in de executierechtbank voorgelegd worden, niet vooraf zouden mogen zitting nemen, genomen hebben ter beoordeling van de desbetreffende strafzaken ten gronde.

Het komt dan ook verkieslijk voor het aantal executierechtbanken vooralsnog te beperken.

In die zin stelt de Commissie voor de herziening van het Strafwetboek voor dat — althans in het begin — één executierechtbank per taalgemeenschap als voldoende zou worden beschouwd. Zij wijst er tevens op dat een indeling vol-

gens de gemeenschappen de wens van de wetgever zou doorvoeren, zoals die uitgedrukt wordt in de bijzondere wet nopens de institutionele hervormingen, die van de penitentiaire en de post-penitentiaire sociale hulpverlening een persoonsgebonden aangelegenheid maakt¹³⁴.

Het voordeel van deze oplossing zou erin bestaan dat de rechtspraak en de vorming van de executierechters zou worden geconcentreerd in plaats van te worden verspreid.

De Hoge Raad voor penitentiair beleid van zijn kant adviseert dat één executierechtbank per provincie opgericht zou worden, hetgeen als aanvaardbaar voorkomt en haalbaar zou moeten zijn.

l) Een vraag die in het voorontwerp van Strafwetboek behandeld noch opgelost wordt, is die naar de wijze waarop de arresten van de hoven van beroep zullen worden uitgevoerd.

Zullen de gevangenisstraffen, opgelegd door deze arresten, uitgevoerd worden door de executierechtbanken van eerste aanleg of zal men executiehoven oprichten, die, zonder bevoegd te zijn om in hoger beroep kennis te nemen van de vonnissen van de executierechtbanken, alleen bevoegd zouden zijn met betrekking tot de uitvoering van de door de hoven van beroep uitgesproken straffen en zulks op de wijze en volgens de modaliteiten geregeld voor de executierechtbanken?

m) Een laatste, doch essentieel aspect van de nieuw op te richten executierechtbanken, is wel dat van de kosten die daarmee gepaard zullen gaan.

Het is immers vrij duidelijk dat het ontstaan van deze nieuwe rechtbanken, zelfs indien zij aanvankelijk beperkt in aantal zouden zijn, de benoeming van een niet onaanzienlijk aantal magistraten, griffiers en personeelsleden noodzakelijk zal maken.

Het kan niet genoeg benadrukt worden dat het welslagen en de doeltreffende werking van deze nieuwe rechtbanken afhankelijk zullen zijn van de budgettaire middelen die daartoe zullen worden uitgetrokken.

Men mag hier de geveleugelde woorden aanhalen van Raymond Lindon, eerste advocaat-generaal bij het Franse Hof van Cassatie, in verband met de kosten van de hervormingen op het strafrechtelijk vlak: «On ne peut tout à la fois vouloir rouler dans une voiture spacieuse et rapide et se refuser à y consacrer plus que le prix de remplacement de son vélomoteur»¹³⁵.

Daarbij dient tevens te worden opgemerkt dat indien, zoals de Koninklijke Commissaris voorstelt, de diverse commissies zouden worden afgeschaft en indien daarbij ooit de executierechtbank bij gebrek aan middelen zou falen, alleen het Openbaar Ministerie zou dienen in te staan voor de uitvoering van de straffen.

De voorstellen van de Koninklijke Commissaris in verband hiermee zijn velerlei.

Allereerst wordt gesteld dat men veel medewerking en toewijding vanwege de magistraten in functie mag verwachten om een vermeerdering van prestaties te aanvaarden zonder de bestaande formaties uit te breiden en dat alleen tot nieuwe benoemingen zou dienen te worden overgegaan

¹³² O. VANDEMEULEBROEKE, openingsrede, blz. 15.

¹³³ Hof van Straatsburg, arrest 8/1983/64/99 van 26 oktober 1984.

¹³⁴ Bijzondere wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980, art. 5, § 1, II, 7°.

¹³⁵ R. LINDON, *Justice — Un magistrat dépose*, Presses Universitaires de France, 1975, blz. 122.

in rechtbanken die «waarlijk en tijdelijk overbelast zijn»¹³⁶.

Het is vrij duidelijk dat, gelet op het huidig tekort aan magistraten en de onder meer daaruit voortspruitende achterstand bij de rechtsbedeling, de bijkomende taken verbonden aan de executierechtbank onvermijdelijk en welke ook de goodwill van de magistraten wezen moge, een reden te meer tot achteruitgang bij het rechtspreken zullen uitmaken.

Voorts ziet de Koninklijke Commissaris te dien opzichte een oplossing in het toevertrouwen van de taken van de executierechtbank aan emeriti of eremagistraten of nog aan plaatsvervangende rechters in deze rechtbank.

Het komt verkieslijk voor dat de belangrijke, veelzijdige en omvangrijke taken van de executierechtbank op bestedige wijze zouden worden toevertrouwd aan en uitgevoerd door magistraten in functie, veeleer dan aan emeriti of eremagistraten.

Evenmin komt het wenselijk voor, dat een executierechtbank grotendeels of zelfs volledig samengesteld zou zijn uit advocaten-plaatsvervangende rechters in die rechtbank, al dan niet criminologisch onderlegd.

Ten slotte komt het onaanvaardbaar voor, dat ambtenaren van het bestuur van het gevangeniswezen als plaatsvervangend rechter in de executierechtbank zitting zouden houden.

Zelfs indien deze laatste doctor of licentiaat in de rechten zouden zijn — het diploma van licentiaat in de criminologie kan immers wettelijk niet volstaan — en men zou aanvaarden dat zij voldoen aan de formele voorwaarden door artikel 191 van het Gerechtelijk Wetboek gesteld voor hun benoeming en meer bepaald dat zij bij hun bestuur een «juridisch ambt» vervuld hebben, dan nog kan men onmogelijk aannemen dat zij, die ambtenaren in dienst van de penitentiaire administratie zijn en blijven, terzelfder tijd als leden van de rechterlijke macht zitting zouden hebben in de executierechtbank.

Veeleer dan de «juridiciërisering» van de strafuitvoering zou zulks de intrede van de uitvoerende macht bij het rechtspreken kunnen betekenen.

Ten slotte uit de heer Legros de bedenking dat «zonder pessimist te zijn, men met betrekking tot zijn voorontwerp van Strafwetboek, toch geen definitief resultaat op korte termijn kan voorzien en dat tegen die tijd de financiële situatie van het land voldoende verbeterd zal zijn om de bescheiden bedragen op te brengen die nodig zijn voor de oprichting van een instelling die volstrekt nodig lijkt».

12. Het zij mij toegestaan op deze vrij optimistische noot en enigszins ex abrupto te eindigen.

Het kon, zoals gezegd, niet in onze bedoeling liggen op alle aspecten van het voorontwerp van Strafwetboek in te gaan. De enkele punten die nader onderzocht werden, tonen evenwel aan dat, wanneer men op vrij korte termijn de beginselen van ons strafrecht in alle bijzonderheden en met inschakeling van alle nieuwigheden en voorlopige verworvenheden van de penologische en criminologische wetenschappen wil hervormen, men een ontzagwekkende Sisypusarbeid op zich neemt, waarvan de resultaten op het

stuk van de aanvaardbaarheid en haalbaarheid het onderwerp van grondige en veelzijdige besprekingen en overdenkingen zullen dienen uit te maken.

Dit is des te meer het geval nu het voorontwerp een bijna volledige wijziging, aanpassing en ommekeer van praktisch alle essentiële wetten uit ons straf- en strafprocesrecht noodzakelijk zou maken.

Zoals de minister van Justitie Jean Gol het opmerkte in een door hem in 1983 gepubliceerd artikel: «Précisément parce que la confection d'un nouveau Code pénal est une tâche moins urgente que beaucoup d'autres, nous n'aurions aucune excuse à ne pas nous en acquitter avec tout le soin possible»¹³⁷.

Ook kan het wenselijk en zelfs noodzakelijk voorkomen dat de algemene beginselen van het hervormde Strafwetboek pas hun definitieve vorm zouden aannemen en aan de goedkeuring van de wetgever worden voorgelegd nadat ook de hervorming van het tweede boek betreffende de misdrijven en incriminaties zal zijn uitgewerkt en voltooid.

Zoals onze eminente rechtsgeleerde J.J. Haus het reeds in 1835 tijdens de voorbereiding van het Strafwetboek opmerkt: «Toutes les parties du droit pénal sont intimement liées entre elles: le législateur, en posant les principes fondamentaux du système, doit constamment porter ses regards sur les différents crimes et délits auxquels ces principes doivent être appliqués; et pour la punition des faits particuliers qu'il juge nécessaire de réprimer, les principes fondamentaux doivent lui servir de guide. L'ordre désirable dans le droit pénal ne peut être obtenu que par la formulation simultanée de toutes les parties d'un code: il faut que le législateur embrasse l'ensemble du système pour pouvoir régler et coördonner les différents éléments dont il se compose»¹³⁸.

Ook thans wijzen de auteurs erop dat men bij het opbouwen van een nieuw stelsel van straffen, sancties en maatregelen, rekening dient te houden met de goederen en waarden welke dienen te worden beschermd en met de misdrijven die moeten worden bestraft, op gevaar af de logica om te keren van de beginselen die de gemeenschap moeten beheersen¹³⁹.

Ten slotte kan de bedenking geuit worden dat de sinds geruime tijd geplande hervorming van het Wetboek van Strafvordering het best gelijke tred zou houden met die van het Strafwetboek en dat beide hervormingen samen zouden worden doorgevoerd¹⁴⁰.

Het kwam mij voor dat de enkele problemen die ik in deze rede aangeraakt heb, actueel zijn en uw aandacht verdienen, nu zij een belangrijke plaats innemen in het opmerkelijk voorontwerp van Strafwetboek dat thans door de Koninklijke Commissaris Robert Legros aan de regering voorgelegd is.

¹³⁷ Jean GOL, «La réforme du code pénal et la motivation des peines», *Annales de droit de l'U.C.L.*, 1983, 151.

¹³⁸ J.J. HAUS, *Observations sur le projet de révision du Code pénal*, Brussel, 1835, I, blz. 42.

¹³⁹ A. MARCHAL, «Le nouveau droit pénal en Europe — Réalisations et projets en cours — Orientations et alternatives», *R.D.P.*, 1979, 815-831, m.b. blz. 831.

¹⁴⁰ L. DUPONT, «Waarover men niet (meer) spreekt — Een eentonig verhaal over strafrechtelijke hervormingspogingen in België», *Panopticon*, 1980, 445 e.v.

¹³⁶ *Voorontwerp van Strafwetboek*, Memorie van Toelichting, blz. 191.

VERSLAG OVER HET RECHTSPREKEN TIJDENS HET KALENDERJAAR 1985 IN HET RESSORT VAN HET HOF VAN BEROEP TE GENT

door de procureur-generaal G.J.Y. VERHEGGE,
op de plechtige openingszitting van het Hof van Beroep te Gent
op 1 september 1986

Mijn verslag over het rechtspreken in het ressort tijdens het kalenderjaar 1985 zal er zich toe beperken statistische toelichting te verstrekken, naast enkele beschouwingen met betrekking tot de tuchtrechterlijke rechtspraak van de Orde van Advocaten.

1. Een eerste arrest dat onze aandacht bezighoudt omwille van zijn rechtseenheidseffect, werd op 14 februari 1986 uitgesproken door het Hof van Cassatie (*R.W.*, 1986-87, 587) op de voorziening in het belang van de wet ingesteld door de procureur-generaal van het Hof overeenkomstig de artikelen 612 en 1089 tot 1091 van het Gerechtelijk Wetboek, tegen een beslissing van 19 juni 1985 van de Tuchtraad van Beroep van de balies van het rechtsgebied.

De beslissing van de tuchtraad van beroep had het hoger beroep toelaatbaar doch ongegrond verklaard dat was ingesteld door een advocaat tegen een door een stafhouder genomen bewarende maatregel houdende het verbod om gedurende een termijn van drie maanden het gerechtsgebouw te betreden. De opgelegde voorlopige maatregel werd dus gehandhaafd.

De tuchtraad van beroep grondde zijn beslissing op de overweging dat krachtens artikel 616 Ger. W. tegen ieder vonnis hoger beroep kan worden ingesteld, tenzij de wet anders bepaalt en dat artikel 1050 Ger. W. het algemeen beginsel van het recht op een dubbele aanleg inhoudt dat krachtens artikel 2 Ger. W. toepasselijk is op tuchtrechterlijke uitspraken; dat, alhoewel de maatregelen beoogd bij artikel 464 Ger. W. van louter bewarende aard zijn en verschillen van de sancties bepaald bij artikel 460 Ger. W., zij niettemin toch tuchtmateregelen vormen, waartegen de betrokken advocaat, met toepassing van het beginsel van dubbele aanleg, hoger beroep kan instellen.

Het Hof van Cassatie heeft in zijn bovenvermeld arrest de aangeklaagde beslissing vernietigd op grond dat de maatregelen beoogd bij artikel 464 Ger. W. geen sancties zijn, maar bewarende maatregelen; dat geen hoger beroep openstaat tegen bewarende maatregelen genomen door de stafhouder met toepassing van artikel 464 Ger. W.; dat enkel hoger beroep openstaat tegen beslissingen betreffende bewarende maatregelen genomen door de raad van de Orde met toepassing van artikel 464 in fine Ger. W.; dat de stafhouder geen rechter is en zijn voorlopige maatregel geen vonnis is in de zin van artikel 616 Ger. W.

Er valt op te merken dat de raad van de Orde wel als rechter oordeelt wanneer hij beslist over de verlenging van de tijdelijke maatregel van verbod het gerechtsgebouw te betreden genomen door de stafhouder (*Cass.*, R.G., 7515, van 3 februari 1986, P.-G. Cass. in zake Raad van de Orde van Advocaten van de balie te Luik t/ S.; Pierre Lambert, *Règles et usages de la profession d'avocat du barreau de Bruxelles*, 1980, p. 411, 2).

In zijn conclusie vóór het cassatiearrest van 14 februari

1986 had de advocaat-generaal met verwijzing naar de rechtspraak van het Hof, eraan herinnerd dat een algemeen rechtsbeginsel van dubbele aanleg niet bestaat, ook niet in tuchtzaken.

Door dit arrest bevestigt het Hof dat hoger beroep tegen een beslissing waarbij bewarende maatregelen werden genomen, bij toepassing van artikel 464, Ger. W., slechts toelaatbaar is wanneer deze voorlopige maatregelen genomen worden door de raad van de Orde.

2. Bij arrest van 21 maart 1986 verwierp het Hof van Cassatie een voorziening ingesteld door een advocaat gericht tegen een beslissing op 19 juni 1985 gewezen door de tuchtraad van beroep van de balies van uw rechtsgebied.

Een der opgeworpen cassatiemiddelen betrof de schending van de artikelen 2 en 782 van het Gerechtelijk Wetboek. Artikel 782 bepaalt: «Het vonnis wordt ondertekend door de rechters die het hebben uitgesproken, en door de griffier.» De beslissing van de tuchtraad in beroep had de beslissing van de raad van de Orde van 14 november 1984 bevestigd. Deze vermeldde wel de namen van de leden van de raad van de Orde, maar was enkel genaamtekend door de voorzitter en door de secretaris. De tuchtraad van beroep had gesteld dat artikel 782 Ger. W. niet voorgeschreven is op straffe van nietigheid¹⁻², dat de beslissingen van de raad van de Orde van advocaten geen eenparigheid van stemmen vereisen, zodat de ondertekening van de minuut van de beslissing door alle leden van de raad geen bestaansvoorwaarde ervoor uitmaakt, en de ondertekening door de voorzitter en de secretaris van de raad het afdoende bewijs vormt van de beslissing, waarvan, stelt de tuchtraad van beroep vast, het bestaan door de eiser niet wordt betwist. Het Hof van Cassatie bevestigde de bestreden beslissing van de tuchtraad van beroep van de balies van uw ressort, en overwoog dat de beslissing van de raad van de Orde van Advocaten — in eerste aanleg — gewezen de namen vermeldde van de leden van de raad; dat zij ondertekend was door de voorzitter en de secretaris, en dat aldus bij authentieke akte bewezen was dat die beslissing door de raad werd gewezen, zodat uit het ontbreken van de handtekening van de andere leden van de raad geen nietigheid van de beslissing kon volgen.

¹ Vgl. *Cass.*, 13 september 1974, *Arr. Cass.*, 1975, 54; *Cass.*, 7 maart 1962, *Pas.*, 1962, I, 763-764; *Cass.*, 27 december 1949, *Pas.*, 1950, I, 276.

² FETTWEIS, *Droit judiciaire privé*, 1973, p. 201: «... L'article 862 ... ce texte déroge seulement à l'article 861 et non à l'article 860.» «... pour être autorisé à prononcer 'sans grief' une nullité fondée sur une irrégularité rentrant dans les termes des articles 862-863, il faut que la dite irrégularité soit formellement sanctionnée par un autre texte législatif.»

STATISTISCHE GEGEVENS

1. Hof van Beroep

1.1. Burgerlijke zaken

Er werden in 1985 2.845 nieuwe burgerlijke zaken ingeleid voor het hof van beroep. Het waren er 2.901 in 1984 en 2.735 in 1983. Er werden tijdens het kalenderjaar 1985, 2.085 eindarresten (1.670 in 1984) en 343 tussenarresten gevelde; in 1984: 290, terwijl er 28 zaken van de rol werden geschrapt. Er werden aldus in 1985, 468 arresten in civiele betwistingen meer uitgesproken dan in 1984, de schrappingen niet meegeteld.

Op 31 december 1985 waren er voor het hof 13.880 «hangende» civiele zaken; op 31 december 1984 waren er 13.217.

1.2. Fiscale zaken

Er werden 218 zaken ingeleid. Er werden 68 definitief afgehandeld; in 1984: 67; in 1983: 57.

1.3. Strafzaken

Het aantal voor de correctionele kamers ingeleide zaken bedroeg 2.108. Er werden door deze kamers van uw hof 2.551 arresten gevelde (waaronder 2.292 eindarresten — 118 meer dan in 1984 — 52 arresten op verzet en 207 tussenarresten). In 1984 bedroeg het aantal arresten 2.367, in 1983: 2.556 en in 1982: 2.475. Het aantal arresten door de correctionele kamers van uw hof in 1985 uitgesproken bedroeg dus 184 arresten meer dan in 1984.

Door de kamer van inbeschuldigingstelling werden er in haar hoedanigheid van onderzoeksgerecht en inzake preventieve hechtenis 983 arresten gevelde (in 1984: 984, in 1983: 963 en in 1982: 751).

Inzake herstel in eer en rechten sprak deze kamer 695 arresten uit (1984: 617, in 1983: 618, in 1982: 673).

De Hoven van Assisen van Gent en Brugge beoordeelden samen 14 criminele zaken. In 1984 beoordeelden deze hoven samen 4 zaken.

Inzake Jeugdbescherming sprak uw hof 96 arresten uit. In 1984 was dit 134 arresten.

2. De Rechtbanken van Eerste Aanleg

Aantal ingeleide burgerlijke zaken 31.404 (in 1982: 29.923, in 1983: 31.745, in 1984: 31.779).

Het aantal vonnissen in burgerlijke zaken bedroeg: 22.758 (in 1982: 22.939, in 1983: 22.338, in 1984: 22.857).

Bovendien werden in 1985 25.150 beschikkingen uitgesproken (o.a. in kort geding, inzake echtscheiding door onderlinge toestemming en door de beslagrechter) (in 1982: 22.669, in 1983: 24.309, in 1984: 25.390).

In 1985 werden 18.088 vonnissen in correctionele zaken uitgesproken. In 1984: 20.914, in 1983: 24.581, in 1982: 24.607. In 1985 bedroeg het aantal verkeerszaken die door de raadkamer van de rechtbanken van eerste aanleg gecontraventionaliseerd werden 2.035. Het aantal notities door de parketten aangelegd bedroeg in 1985 281.078, d.i.: 3.652 notities minder dan in 1984 (1984: 284.730, in 1983: 286.902, in 1982: 291.363).

Rechtbanken van Eerste Aanleg

	Gent	Dendermonde	Oudenaarde	Brugge	Kortrijk	Ieper	Veurne
Burgerlijke zaken							
- aantal nieuwe zaken	7.397	7.467	2.228	6.907	4.784	1.238	1.383
- aantal vonnissen (inbegrepen tussenvonnissen)	5.397	4.823	1.825	4.538	3.644	1.154	1.377
- aantal beschikkingen (o.a. kort geding, beslagrechter, echtscheiding door onderlinge toestemming enz.)	6.183	5.103	2.230	6.068	2.680	1.491	1.395
- Correctionele zaken, aantal notities parket	76.604	62.367	18.251	55.364	34.478	12.359	21.655
- aantal vonnissen (voor aantal beroepen hiertegen, zie rubriek Ingeleide zaken Hof van Beroep)	3.480	5.083	1.681	3.384	2.954	640	866
- aantal vonnissen (correctionele rechtbank in graad van hoger beroep)	1.056	588	253	634	769	140	100
- Beschikkingen van de Raadkamer	2.043	2.036	911	1611	1.538	311	699
- aantal zaken afgedaan door het parket buiten de rechter (minnelijke schikkingen)	1.844	1.180	217	1.555	1.057	219	400

Rechtbanken van Koophandel

	Gent	Dendermonde	Oudenaarde	Brugge	Kortrijk	Ieper	Veurne
Vonnissen	3.822	3.666	1.531	3.651	2.765	511	474
Tussenvonnissen	1.802	494	518	1.280	887	340	221
Faillissementen	172	170	40	155	149	26	58
Aanvragen gerechtelijk akkoord	5	4	5	4	0	0	0

Vredegerichten

	Gent	Dendermonde	Oudenaarde	Brugge	Kortrijk	Ieper	Veurne
Aantal zaken op de algemene rol	9.980	7.667	2.331	8.317	7.909	1.584	1.273
Aantal zaken op de rol der verzoekschriften	1.847	1.903	627	1.179	1.126	230	176
Aantal P.V. minnelijke schikking	4.234	4.728	1.253	1.782	2.812	500	205
Aantal eindvonnissen	8.929	7.751	2.508	7.881	7.558	1.395	1.280
Aantal tussenvonnissen	743	913	814	2.547	406	52	105
Aantal vergaderingen familieraad	867	757	223	579	579	156	91

Politierechtbanken

	Gent	Dendermonde	Oudenaarde	Brugge	Kortrijk	Ieper	Veurne
Aantal ingeleide zaken	11.600	11.264	1.798	6.891	8.059	1.269	997
Aantal eindvonnissen	11.528	10.868	1.786	6.783	8.063	1.257	976
Aantal voorzieningen hoger beroep	1.623	803	267	898	1.007	136	103
Aantal zaken afgedaan door het parket buiten de rechter (minnelijke schikking)	36.000	37.200	7.056	51.511	17.919	2.938	8.078

Samen: 160.702. In 1984: 171.722.

3. De Rechtbanken van Koophandel

Er werden in 1985 16.420 vonnissen over de zaak zelf uitgesproken (in 1984: 15.980, in 1983: 15.920, in 1982: 14.506). Het aantal tussenvonnissen bedroeg 5.542 in 1985 (in 1984: 5.386, in 1983: 7.221, in 1982: 6.029).

In 770 vonnissen werd het faillissement uitgesproken (817 in 1984, 989 in 1983, 827 in 1982).

Er waren 18 aanvragen voor een gerechtelijk akkoord (28 in 1984, 27 in 1983, 23 in 1982).

4. De Vredegerichten

Het aantal in 1985 ingeschreven zaken (inbegrepen die op de rol der verzoekschriften) bedroeg 46.149 (in 1984: 45.832; in 1983: 45.399; in 1982: 45.603).

Het aantal processen-verbaal van minnelijke schikking bedroeg in 1985: 15.514 (in 1984: 15.517; in 1983: 15.535; in 1982: 14.512).

Het aantal eindvonnissen bedroeg in 1985: 37.302 (in 1984: 36.732; in 1983: 37.643; in 1982: 7.321).

Het aantal tussenvonnissen bedroeg in 1985: 5.580 (in 1984: 5.981; in 1983: 6.505; in 1982: 7.321).

5. De Politierechtbanken

Er werden in 1985 41.878 nieuwe zaken ingeleid (in 1984: 41.904; in 1983: 39.689; in 1982: 40.373).

Er werden in 1985 door de politierechtbanken 41.261 eindvonnissen uitgesproken (in 1984: 41.066; in 1983: 39.433; in 1982: 39.972).

Hierna volgen meer gedetailleerde cijfergegevens:

Het Hof van Beroep

— aantal cassatieberoepen in strafzaken 295 (in 1984: 213; in 1983: 189; in 1982: 187).

— vernietigingen: 10.

— verwerpingen: 112

— hangende: 173

Parket Politierechtbank**Categorie I (Politiestraffen)**

Aard van het delict	Gent		Dendermonde		Ouden-aarde		Brugge		Kortrijk		Ieper		Veurne	
	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd
Overtredingen Strafwetboek	126	28	72	18	32	3	92	25	27	2	-	-	24	2
Veldwetboek	32	2	28	9	11	3	9	1	23	1	1	-	4	-
Openbare dronkenschap	122	24	38	13	71	8	262	36	21	1	-	-	53	19
Identiteitskaarten	160	53	61	16	63	16	33	4	91	21	7	2	32	11
Bevolkingsregister - woonstverandering	54	23	39	12	25	8	7	4	24	4	-	-	17	8
Politie - gemeentereglementen	147	42	237	64	60	8	-	-	154	23	20	3	72	7
Bijzondere wetgeving (samen)	22	1	-	-	6	-	96	17	1	0	8	-	17	-

Parket - Politierechtbank**Categorie II (Correctionele Geldboete)**

Aard van het delict	Gent		Dendermonde		Ouden-aarde		Brugge		Kortrijk		Ieper		Veurne	
	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd
<i>Alle misdrijven Strafwetboek (afzonderlijk)</i>														
Wet politie wegverkeer (samen)	374	51	88	23	-	-	240	15	95	308	10	-	161	
Art. 29 Wet politie wegverk.	31973	2912	30868	3740	2764	140	63995	4168	16555	909	2779	200	6515	5
Verzekering - inschrijving voertuigen	220	59	419	58	-	-	-	-	365	34	99	23	138	
Vervoer (samen)	79	17	183	22	41	5	19	-	66	7	12	5	22	
Bijzondere wetgeving (samen)	1162	502	5167	1159	3	1	47	19	1563	167	-	-	383	8

Parket - Procureur des Konings**Categorie II**

Aard van het delict	Gent		Dendermonde		Ouden-aarde		Brugge		Kortrijk		Ieper		Veurne	
	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd
Inbreuk handelspraktijken	1	-	3	-			1	1	1			-		
Niet verschijnen als gezwoene	1	-												
Economische misdrijven	3	1	36	4										
Inbreuk reclame			2	-										
Leurhandel			7	-										
Inbreuk inschrijving controleboekje veevervoer			1	-										
Niet neerleggen jaarrekening			67	3					189	4	3	1		
Bijzondere wetgeving							13	5						

Parket - Procureur des Konings

Categorie III

Aard van het Delict	Gent		Dendermonde		Ouden-aarde		Brugge		Kortrijk		Ieper		Veurne	
	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd
Afzetterij	37	6	9	3			10	3						
Wapenwet	28	2									1	0	63	18
Vernielingen	4	3	8	0			14	1						
Opzettelijke slagen	118	14	5	0			24	2			3	0	6	1
Onopzettelijke slagen	136	70	735	19	172	7	932	34	778	64	129	3	211	20
Verzekering BA motorvoert.	104	42	59	6									11	7
Inbreuk radioverbindingen	26	3											7	0
Wetgeving volksgezondheid	17	4									1	0	2	0
Landbouwwetgeving	30	0	4	0									1	0
Leefmilieu	6	0											5	0
Braak afsluiting	7	1							01	0	1	0	1	0
Kansspel	1	1												
Loterij	2	0												
Inbreuk leurhandel	8	0												
Verkoop springstoffen	1	0												
Schenken dronkenmakende dr.	1	0												
Beschadiging roerende of onroerende goederen met geweld of bedreiging	2	0												
Economische misdrijven	11	1												
Valsheid in geschriften	1	1												
Inbreuk reclame	1	0												
Tewerkstelling	1	0												
Inbreuk drukwerken			1	0										
Bijzondere wetgeving					43	9	156	16	79	09				
Weerspannigheid							6	2						
Geen toelating begrafenis									1	1				
Bedrog omtrent de hoeveelheid v/d verkochte zaak									1	0				
Prijzen													2	1
Dierenvervoer													13	0
Scheepvaart													69	6
— 16 jarigen in dancing													2	0
Vleesvervoer													3	0
Dierlijke voeding													1	0

Parket - Procureur des Konings

Categorie IV

Aard van het delict	Gent		Dendermonde		Ouden-aarde		Brugge		Kortrijk		Ieper		Veurne	
	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd
Weerspannigheid	25	5	6	0	1	1	11	0			2	0		
Aanmatiging openbaar ambt	4	0							1	0				
Valsheid	1	1												
Diefstal met braak & inklim.							1	0						
Zedelijke bescherming van de jeugd											1	0		

Parket - Procureur des Konings

Categorie V

Aard van het delict	Gent		Dendermonde		Ouden-aarde		Brugge		Kortrijk		Ieper		Veurne	
	aantal voorstellen	geweigerd	Aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd	aantal voorstellen	geweigerd
Grootwarenhuisdiefstal	220	21	57	2										
Loonbediendiefstal	29	3	1	0			3	0	3	0	2	0		
Diefstal	87	15	138	7	6	1	265	19	107	14	24	-	35	
Fiets- en bromfietsdiefstal	11	1												
Poging diefstal	5	0												
Smaad	102	16	25	2	9	3	55	11	18	6	19	5	12	
Cheque zonder dekking	13	3	8	0	1	0	36	14	9	4			3	
Openbare zedenschennis	10	2	1	0			8	1			1	0		
Beschadiging gebouwen	7	1												
Oplichting	5	0	1	0			1	0						
Aanplakkingen	2	0											1	
Valsheid in geschriften	1	0					1	0						
Bedrieglijke verberging	6	0									1	0		
Ongeoorloofde loterij	1	0												
Slagen met verzwarende omstandigheden	12	1	3	0										
Economische misdrijven	1	0												
Opzettelijke slagen											1	1		
Slagen aan politie of Rw.					2	0								
Heling							5	1	6	0	1	0		
Bedreiging	11	3					3	0	1	0			2	
Bijzondere wetgeving					1	0	15	0	2	1				
Woonstschennis	10	3												
Vernielingen	1	-												
Poging omkoping ambt.	1	-												
Inbreuk handelsprakt.	1	-												
Verbod zaakvoerder zijn	2	-												
Misbruik van vertrouwen	2	1												
Namaking poststempel	1	-												

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

B. e.a.

2e KAMER — 23 OKTOBER 1985

Voorzitter-rapporteur: de h. Sace

Advocaat-generaal: de h. Piret

Alcohol — Drankslijterijen — 1. Strafvervolgung — 2. Opdecimes.

1. In zaken van overtreding van de wettelijke bepalingen op de slijterijen van gegiste dranken behoort het recht om te vervolgen uitsluitend toe aan het Bestuur van Douane en Accijnzen.

2. De strafrechtelijke geldboeten wegens overtreding van de wettelijke bepalingen op de slijterijen van gegiste dranken mogen niet met opdecimes worden verhoogd.

Gelet op de vordering van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, luidend als volgt:

«Aan de tweede kamer van het Hof van Cassatie.

De ondergetekende procureur-generaal heeft de eer hierbij uiteen te zetten dat de Minister van Justitie hem, bij schrijven van 16 juli 1985, Bestuur der burgerlijke en criminele zaken, nr. 7/130.836/549 AP-PL/JD, bevel heeft gegeven, overeenkomstig artikel 441 van het Wetboek van Strafvordering, bij het Hof aangifte te doen van de door de Correctionele Rechtbank te Bergen op 26 september 1983 in de zaak Salvatore B. en op 12 januari 1984 in de zaak Fatma R. gewezen vonnissen, alsook van het door het Hof van Beroep te Bergen op 2 november 1984 in de zaak A. gewezen arrest.

Deze drie in kracht van gewijsde gegane beslissingen ver-

oordelen de beklagden tot geldboeten of vervangende gevangenisstraf en bevelen de sluiting van het café «Le Maharadja» te D. wegens overtreding van de op 3 april 1953 gecoördineerde wettelijke bepalingen op de slijterijen van gegiste dranken.

In elk van die gevallen is de strafvordering op gang gebracht door het openbaar ministerie, terwijl het recht om in dergelijke zaken te vervolgen uitsluitend toebehoort aan het Bestuur van Douane en Accijnzen, krachtens de artikelen 43 van de op 3 april 1953 gecoördineerde wetsbepalingen op de slijterijen van gegiste dranken, gewijzigd bij de wet van 6 juli 1978, en 281, § 2, van het koninklijk besluit van 18 juli 1977 houdende coördinatie van de algemene bepalingen inzake douane en accijnzen.

Anderzijds schenden de twee voornoemde vonnissen artikel 2 van de wet van 5 maart 1952 betreffende de opdecimes op de strafrechtelijke geldboeten, in zoverre hierbij wordt bevolen de geldboeten met opdecimes te verhogen.

Om die redenen vordert de ondergetekende procureur-generaal dat het aan het Hof moge behagen de aangegeven vonnissen en het aangegeven arrest te vernietigen, te bevelen dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissingen en te zeggen dat er geen grond bestaat tot verwijzing.»

Gelet op artikel 441 van het Wetboek van Strafvordering;

Met aanneming van de gronden van de vordering,

Vernietigt de door de Correctionele Rechtbank te Bergen op 26 september 1983 in de zaak Salvatore B. en op 12 januari 1984 in de zaak Fatma R. gewezen vonnissen, als ook het door het Hof van Beroep te Bergen op 2 november 1984 in de zaak AHCÈNE A. gewezen arrest; beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissingen; zegt dat er geen grond bestaat tot verwijzing.

NOOT—*Misdrijven inzake slijterijen van gegiste dranken*

1. Betreffende het exclusief initiatiefrecht van het Bestuur wordt verwezen naar het arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen van 22 mei 1981 (*R.W.*, 1981-82, 2898, en de noot van A. Vandeplas).

2. De geldboeten uitgesproken met toepassing van de artt. 35, 36 of 37 van het K.B. van 3 april 1953 mogen luidens art. 2 van de wet van 5 maart 1952 betreffende de opdecimes op de strafrechtelijke geldboeten niet worden verhoogd met opdecimes (*Cass.*, 1 oktober 1962, *Pas.*, 1963, I, 145; Hof Antwerpen, 22 mei 1981, *R.W.*, 1981-82, 2898; G. Schuind, *Traité pratique de droit criminel*, 4e ed., I, p. 231).

3. De straffen bepaald bij het K.B. van 3 april 1953 kunnen, overeenkomstig de bepalingen van art. 100 Sw., niet worden verminderd wegens verzachtende omstandigheden (*Cass.*, 10 oktober 1955, *Pas.*, 1956, I, 109). Anderzijds zijn de veroordeling met uitstel en de opschorting van de uitspraak luidens art. 41 van het K.B. van 3 april 1953 niet van toepassing op de in de gecoördineerde wetten bepaalde straffen, met uitzondering van de hoofdgevangenisstraf (*Cass.*, 10 oktober 1955, *Pas.*, 1956, I, 109).

4. De wet van 5 maart 1952 is ongetwijfeld aan een face-lifting toe: ze vermeldt nog de wet van 29 augustus 1919 en

de besluitwet van 14 november 1939 die sedert 33 jaar gecoördineerd zijn door het K.B. van 3 april 1953 en grotendeels vervangen door de wetten van 6 juli 1967 en van 6 juli 1978.

Men zal mij tegenwerpen dat art. 16 van de wet van 29 augustus 1919 op het regiem van den alcohol nog steeds verwijst naar de bepalingen van art. 9 «der wet van 31 Mei 1888 op de voorwaardelijke veroordeling», die inmiddels door de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie is vervangen, maar het antiekerig karakter van de ene wet maakt de andere niet acceptabeler.

A. Vandeplas

HOF VAN CASSATIE

3e KAMER — 18 NOVEMBER 1985

Eerste voorzitter: de h. Châtel

Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet

Advocaat-generaal: de h. Lenaerts

Advocaat: mr. Simont

Werkloosheid — Recht op uitkeringen — E.E.G.-Verordening 1408/71 — Werkloze die in andere lid-staat werk zoekt (art. 69, tweede lid) — Terugkeer naar België na meer dan drie maanden — Verlies van het recht op uitkeringen.

De volledig werkloze die zich naar het grondgebied van een of meer andere lid-staten begeeft om aldaar werk te zoeken, verliest elk recht op uitkering krachtens de wettelijke regeling van de bevoegde Staat indien hij niet vóór het verstrijken van een tijdvak van ten hoogste drie maanden naar het grondgebied van de bevoegde Staat terugkeert, zelfs indien hij volgens het nationale recht nog een aanspraak op uitkering bezit.

R.V.A. t/ S.

Gelet op het bestreden arrest, op 14 juni 1984 door het Arbeidshof te Brussel gewezen;

(...)

Overwegende dat het arrest de beslissing van 6 oktober 1982 vernietigt, waarbij de gewestelijke inspecteur van eiser verweerster niet gerechtigd op werkloosheidsuitkering verklaarde omdat zij van 2 december 1981 tot en met 1 maart 1982 recht had op werkloosheidsuitkeringen in de Bondsrepubliek Duitsland met toepassing van artikel 69 van de E.E.G.-Verordening nr. 1408/71, terugkeerde naar België na het verstrijken van het tijdvak waarover zij recht op werkloosheidsuitkeringen had met toepassing van dit artikel, elk recht op uitkeringen had verloren krachtens de wettelijke regeling van de bevoegde staat en de vereiste voorwaarden met betrekking tot de wachttijd niet vervulde;

Dat het arrest die beslissing teniet doet op grond dat «nu de interne Belgische wettelijke reglementering krachtens artikel 123 (van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid) een meer gunstige bepaling inhoudt ter vrijwaring van het recht op behoud van de hoedanigheid van gerechtigde, (eiser) dit

recht niet (kan) ontzeggen aan de werkloze op grond van de bepalingen van artikel 69 van bedoelde verordening, aangezien volgens vaststaande rechtspraak van het Hof van Justitie de bepalingen van deze sociale zekerheidsverordening, en dus ook zoals in casu bedoeld artikel 69, niet aan een integrale toepassing van de nationale wettelijke regeling in de weg staan»;

Overwegende dat eiser aanvoert dat verweerster, ingevolge artikel 69, lid 2, eerste volzin, van de Verordening (E.E.G.) nr. 1408/71, dat in het middel is geciteerd, tegenover de bevoegde staat, dit is België, geen aanspraak meer had op werkloosheidsuitkering na haar terugkeer uit de Bondsrepubliek Duitsland, ongeacht de bepalingen van de Belgische reglementering met betrekking tot het behoud en het verlies van het recht op uitkeringen;

Overwegende dat de vraag of artikel 69, lid 2, van voormelde verordening de werkloze werknemer, die na het verstrijken van de in artikel 69, lid 1, sub c, bedoelde termijn naar de bevoegde staat terugkeert, uitsluit van elk recht op werkloosheidsuitkering tegenover deze staat, zelfs indien hij volgens het nationale recht nog een resterende aanspraak op uitkering bezit, een uitlegging van eerstvermelde bepaling noodzakelijk maakt.

Overwegende echter dat het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen zich hierover reeds heeft uitgesproken in zijn arrest van 19 juni 1980 (gevoegde zaken 41, 121 en 796/79), zodat het Hof van Cassatie vrijgesteld is van de in artikel 177, laatste lid, van het E.E.G.-Verdrag vervatte verplichting zich tot het Hof van Justitie te wenden voor de uitlegging die deze vraag met zich brengt;

Overwegende dat het Hof van Justitie in het arrest van 19 juni 1980 voor recht verklaart: «De werknemer die na het verstrijken van de in artikel 69, lid 1, sub c, van verordening nr. 1408/71 bedoelde termijn van drie maanden terugkeert naar de bevoegde staat, kan ingevolge artikel 69, lid 2, eerste volzin, tegenover de bevoegde staat geen aanspraak meer doen gelden op uitkeringen, tenzij vorenbedoelde termijn krachtens artikel 69, lid 2, tweede zin, wordt verlengd»;

Dat het voormeld arrest in de motivering vermeldt: «4. Artikel 69 van de verordening nr. 1408/71 biedt de werkloze werknemer met het oog op het zoeken van werk in een andere Lid-Staat de mogelijkheid, gedurende een bepaalde periode te worden vrijgesteld van de door de verschillende nationale wettelijke regelingen opgelegde verplichting zich ter beschikking te stellen van de diensten voor arbeidsbemiddeling van de bevoegde staat, zonder dat hij daardoor zijn recht op werkloosheidsuitkeringen tegenover de bevoegde staat verliest. 5. Deze bepaling is niet enkel een maatregel ter coördinatie van de nationale wettelijke bepalingen op het gebied van de sociale zekerheid. Ten gunste van de werknemers die ervan gebruik willen maken, schept zij een autonome, van de regels van nationaal recht afwijkende regeling, die in alle Lid-Statens eenvormig moet worden uitgelegd ongeacht de door de nationale wettelijke regeling voor het behoud en het verlies van het recht op uitkeringen voorziene regeling. 6. Volgens artikel 69, lid 1, is het aan de werknemer in dit artikel toegekende voordeel beperkt tot een tijdvak van drie maanden, te rekenen vanaf de datum waarop hij niet meer ter beschikking staat van de diensten voor arbeidsbemiddeling van de bevoegde staat. (...) 8. Blijkens de uitdrukkelijke bewoordingen (van arti-

kel 69, lid 2) is aan het behoud van het recht op uitkering tegenover de bevoegde staat na voornoemd tijdvak van drie maanden de voorwaarde verbonden, dat de werknemer vóór het verstrijken van genoemd tijdvak naar deze staat terugkeert, en 'verliest (hij) elk recht op uitkeringen tegenover de bevoegde staat' bij te late terugkeer. Het enige geval waarin de werknemer zijn recht op uitkeringen tegenover de bevoegde staat bij terugkeer na het verstrijken van de periode van drie maanden behoudt, is dat van artikel 69, lid 2, tweede volzin, op grond waarvan de bevoegde diensten of organen deze termijn in bepaalde gevallen kunnen verlengen»;

Overwegende dat uit deze uitlegging die het Hof van Justitie aldus geeft aan artikel 69, volgt dat lid 2 van dit artikel de werkloze werknemer, die na het verstrijken van de in lid 1, sub c, bedoelde termijn naar de bevoegde staat terugkeert, uitsluit van elk recht op werkloosheidsuitkeringen tegenover deze staat, zelfs indien hij volgens het nationale recht nog een aanspraak op uitkering bezit;

Dat het bestreden arrest derhalve artikel 69, lid 2, van de Verordening (E.E.G.) nr. 1408/71 schendt door op grond van de in het middel weergegeven redenen te beslissen dat verweerster haar hoedanigheid van gerechtigde op de werkloosheidsuitkeringen had behouden op datum van haar aanvraag, niettegenstaande zij buiten de termijn van drie maanden bepaald bij dit artikel 69 uit Duitsland terugkeerde en alsdan haar aanvraag indiende;

(...)

HOF VAN CASSATIE

2e KAMER — 8 JANUARI 1986

Voorzitter: de h. Screvens

Raadsheer-rapporteur: de h. Sace

Advocaat-generaal: mevr. Liekendaal

Advocaat: mr. Delhuvence

Cassatie — Intrekking van arrest — Art. 1113 Ger. W.

Uit art. 1113, tweede lid, Ger. W. blijkt dat alleen een arrest waarbij cassatie wordt uitgesproken kan worden ingetrokken, en dit op verzoek van de niet verschenen verweerder die wegens een onregelmatigheid in het betekenen van de voorziening geen gelegenheid heeft gehad om hierop te antwoorden.

S.

Gelet op het door het Hof op 25 september 1985 gewezen arrest nr. 4632 waarbij het door de eisers op 5 september 1985 op de griffie van het Hof ingediende verzoekschrift met als titel «verzoekschrift tot regeling van rechtsgebied» wordt verworpen;

Gelet op het door het Hof op 27 november 1985 gewezen arrest nr. 4703 waarbij het verzet van de eisers tegen het arrest nr. 4623 van 25 september 1985 niet ontvankelijk wordt verklaard;

Gelet op het door de eisers op 2 december 1985 op de griffie van het Hof ingediende verzoekschrift waarbij zij

om de intrekking van het arrest nr. 4703 van 27 november 1985 verzoeken;

Overwegende dat uit artikel 1113, tweede lid, van het Gerechtelijk Wetboek blijkt dat alleen een arrest waarbij cassatie wordt uitgesproken, kan worden ingetrokken, en dit op verzoek van de niet verschenen verweerder die wegens een onregelmatigheid in het betekenen van de voorziening geen gelegenheid heeft gehad om hierop te antwoorden;

Overwegende dat ten deze het arrest nr. 4703 van 27 november 1985 door het Hof is gewezen op het verzet van de eisers tegen het arrest van 25 september 1985 waarbij uitspraak is gedaan over hun verzoekschrift met als titel «verzoekschrift tot regeling van rechtsgebied»; dat het arrest van 27 november 1985 geen vernietiging uitspreekt maar het verzet niet ontvankelijk verklaart;

Dat het verzoek van de eisers derhalve niet ontvankelijk is;

(...)

NOOT—Intrekking van cassatiearresten

1. In zijn *Verslag over de gerechtelijke hervorming* (I, p. 431), heeft Ch. Van Reepinghe uitgelegd dat artikel 1113 van het Gerechtelijk Wetboek de oude rechtspleging van «herstelling in zijn geheel» vervangt.

Inderdaad, deze materie werd nog geregeld door de bepalingen van titel X van het eerste deel van het reglement van 28 juni 1738 betreffende de rechtspleging die Zijne Majesteit in zijn raad wenst nageleefd te zien en door de artikelen 41 tot 43 van het besluit van 15 maart 1815 van de Souvereine Vorst houdende organiek reglement van de rechtspleging in cassatie. Beide wetteksten werden dan ook opgeheven door de aanvullende bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek.

2. De koninklijke commissaris heeft ongetwijfeld een preciezere vorm willen geven aan het «herroepen» van cassatiearresten in burgerlijke zaken, maar lag het eveneens in zijn bedoeling een nieuwe procedure in te voeren in strafzaken?

Men kan mij tegenwerpen dat zulks voor het Hof van Cassatie geen twijfel lijdt, daar er niet werd stilgestaan bij dit probleem toen een gelijkaardige zaak aan het Hof werd onderworpen (Cass., 12 januari 1976, *Pas.*, 1976, I, 528).

3. Mij is echter opgevallen dat de koninklijke commissaris bij de bespreking van het nieuwe artikel 1113 van het Gerechtelijk Wetboek slechts verwijst naar het reglement van 28 juni 1738 en naar het besluit van 15 maart 1815. Deze wetteksten hebben echter betrekking op de burgerlijke rechtspleging.

Het Hof van Cassatie, dat vóór de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek herhaaldelijk arresten herriep of introk, verwees daarbij nooit naar die wetteksten (Cass., 30 maart 1936, *R.D.P.*, 1936, 427; Cass., 13 januari 1947, *Pas.*, 1947, I, 15; Cass., 6 december 1948, *Pas.*, 1948, I, 691).

4. Zou men niet mogen aannemen dat de herroeping of intrekking van cassatiearresten «une procédure imaginée pour réparer une erreur commise par la cour» was in strafzaken, zoals procureur-generaal P. Leclercq schijnt te insinueren (conclusie bij Cass., 6 maart 1930, *Pas.*, 1930, I, 141).

Het is opvallend dat ook in Frankrijk niet wordt verwezen naar een bepaalde wettekst, maar naar «une jurisprudence traditionnelle» (Ph. Merlin, *Questions de droit*, tw. «Cassation», § 19; J. Boré, *La cassation en matière pénale*, p. 102, nr. 290).

5. Zou men bijgevolg niet mogen aarzelen om artikel 1113 van het Gerechtelijk Wetboek toe te passen in strafzaken, terwijl er geen enkele aanwijzing bestaat om aan te nemen dat de wetgever de bedoeling had afbreuk te doen aan een gevestigde rechtspraak in strafzaken?

Het zou wellicht een middel zijn om alsnog bepaalde procedurefouten te herstellen die volkomen buiten het toedoen van de eiser tot intrekking vallen, die de oplossing van het geschil beïnvloeden en die verhinderen dat de eiser recht zou wedervaren.

A. Vandeplas

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

6e KAMER — 24 MAART 1986

Voorzitter: de h. Bijl

Raadsheren: mevr. Bourgeois en Bosmans

Advocaten: mrs. Leclef en Verbeke

Overeenkomst — Koop op afbetaling — Eigendomsvoorbehoud — Derde-medeplichtigheid.

Een garagehouder die een wagen welke ten hoogste een jaar oud is koopt en hierbij nalaat de aankoopfactuur te vragen waaruit zou blijken dat die wagen op afbetaling gekocht werd met beding van eigendomsvoorbehoud, begaat een beroepsfout. Die quasi-delictuele fout bestaat erin dat hij kennis heeft of moet hebben van de werkelijk bestaande toestand. Aldus neemt hij desbewust deel aan andermans contractbreuk.

Vennootschap naar Amerikaans recht G. t/ P.

In feite

Overwegende dat de heer V. op 20 augustus 1979 een Chevrolet Monza, bouwjaar 1979 heeft aangekocht bij de onderneming W. voor de prijs van 216.216 fr. te verhogen met de BTW van 54.054 fr., in totaal 270.270 fr.; dat m.b.t. deze wagen een contract van verkoop op afbetaling op dezelfde dag tussen dezelfde partijen en bovendien met de echtgenote van de heer V. werd gesloten, waaruit blijkt dat het te financieren saldo van 229.000 fr. in 42 maandelijkse stortingen van 7.032 fr. moest worden betaald en de eerste afkorting op 25 september 1979 verviel; dat onder de algemene voorwaarden van dit contract werd bepaald dat de verkoper de eigendom van het verkochte voorwerp behoudt tot de gehele betaling van de prijs eventuele interesten en kosten (art. 1); dat de koper gehouden zal zijn op de factuur een stempel te laten aanbrengen met de volgende geresumeerde melding: «Verkocht met voorbehoud van eigendomsrechten en gefinancierd door G.» (art. 5) en dat volgens art. 6 van het contract van verkoop op afbetaling appellante is gesubrogeerd in de rechten van de oorspronkelijke verkoper;

Overwegende dat de heer V. blijkbaar tot en met februari 1981 heeft afbetaald;

Overwegende dat hij op 18 april 1980 de wagen aan geïntimeerde heeft verkocht voor de prijs van 100.000 fr. zoals blijkt uit de factuur die voor voldaan werd afgetekend;

Overwegende dat appellante op 8 juli 1981 geïntimeerde voor 100.000 fr. in gebreke heeft gesteld daar deze laatste de wagen heeft aangekocht zonder na te hebben gegaan, aan de hand van de originele aankoopfactuur of deze wagen vrij van alle lasten was en mocht worden verkocht;

Overwegende dat geïntimeerde op 5 augustus 1981 heeft gesteld dat hij de wagen voor de normale gangbare handelswaarde heeft overgenomen en dat hij geen kennis heeft van de originele aankoopfactuur, daar deze niet werd voorgelegd en de wagen hem werd verkocht steunende op de normale autopapieren;

Overwegende dat appellante op 18 september 1981 geïntimeerde heeft geantwoord, stellende dat hij verplicht was zich ervan te vergewissen dat het voertuig «vrij en onbelast» was en nog steeds op 100.000 fr. aanspraak werd gemaakt; dat appellante bij schrijven van 24 september 1982 168.768 fr. van geïntimeerde verlangde, welk bedrag het saldo uitmaakt van de niet betaalde termijnen;

Overwegende dat blijkt uit de briefwisseling door appellante voorgebracht, dat zij heeft gepoogd betaling te verkrijgen van de heer V. en dat eveneens gepoogd werd te zijnen laste loonbeslag te leggen;

Overwegende dat het bestreden vonnis (Rb. Antwerpen, 24 februari 1983) de oorspronkelijke vordering van appellante tegen de heer en mevrouw V. gegrond heeft verklaard, dat de overeenkomst van 20 augustus 1979 betreffende de aankoop van de personenwagen Chevrolet Monza 1979 te zijnen laste werd ontbonden; dat zij verplicht werden die wagen ter beschikking van appellante te stellen en zij solidair of de ene bij gebreke van de andere werden veroordeeld tot betaling aan appellante van het bedrag van 169.300 fr., met de conventionele nalatigheidsinteressen à 18% per jaar vanaf 30 maart 1981 tot de datum van betaling; dat de vordering tegen geïntimeerde als ongegrond werd afgewezen;

In rechte

Overwegende dat geïntimeerde opwerpt dat het hoger beroep van appellante niet toelaatbaar is daar geen hoger beroep is ingesteld tegen de heer en mevrouw V. hoewel het een onsplitsbaar geschil is;

Overwegende dat het geschil enkel onsplitsbaar is wanneer de gezamenlijke tenuitvoerlegging van de onderscheiden beslissingen waartoe het aanleiding geeft, materieel onmogelijk zou zijn (Ger. Wetb., art. 31; Cass., 22 februari 1973, *Pas.*, 1973, 1, 591); dat ten deze dit niet het geval is; dat art. 1053, eerste lid, Ger. W. niet van toepassing is en appellante, bij gebrek aan belang, zelfs geen beroep tegen de heer en mevrouw V. kon instellen (A. Fettweis, *Manuel de procédure civile*, 1985, nr. 738, p. 494 met verwijzing naar rechtspraak en rechtsleer); dat het hoger beroep toelaatbaar is;

Overwegende dat geïntimeerde verwijst naar en herhaalt de voor de eerste rechter genomen conclusies; dat hieruit blijkt dat hij gevraagd had in zoverre hij zou veroordeeld worden, dat de heer en mevrouw V. hem zouden moeten vrijwaren voor alle sommen, die hij uit hoofde van het te wijzen vonnis zou moeten dragen; dat geïntimeerde er zelf

belang bij had tegen die personen incidenteel beroep in te stellen, doch nagelaten heeft dit te doen;

Overwegende dat appellante geïntimeerde verwijt een fout te hebben begaan doordat hij een wagen heeft gekocht zonder vooraf de voorlegging van de oorspronkelijke aankoopfactuur te vragen;

Overwegende dat geïntimeerde betwist dat hij een fout heeft begaan daar hij de wagen heeft aangekocht na onderzoek van de autopapieren van de wagen, die op naam van de heer V. waren opgesteld, dat hij niet verplicht is de overlegging te vragen van de aankoopfactuur;

Overwegende dat geïntimeerde niet betwist dat hij regelmatig tweedehandswagens aankoopt; dat hij aanvoert dat hij erop mocht vertrouwen dat de heer en mevrouw V. welgestelde mensen waren daar zij de Chevroletwagen verkochten om een grotere Buick aan te kopen, dat het in de praktijk onmogelijk is voor een verkoper van auto's om een verkoop te laten afhangen van de voorlegging van de originele factuur van de wagen die wordt overgenomen, daar een particulier (verkoper van een voertuig) geenszins verplicht is om de oorspronkelijke factuur van dat voertuig bij te houden, wat tot gevolg heeft dat vele particulieren na enkele jaren niet meer in het bezit zijn van de originele factuur; dat hij verder opwerpt dat appellante niet bewijst dat op de originele aankoopfactuur duidelijk de vermelding voorkwam dat de verkoop van het voertuig Chevrolet Monza het voorwerp uitmaakte van een eigendomsvoorbehoud;

Overwegende dat de oorspronkelijke factuur niet kan worden voorgebracht daar deze in het bezit is van de heer V.; dat appellante wel de kopie voorbrengt waarop een stempel afgedrukt staat dat de aankoop van die wagen door appellante wordt gefinancierd; dat, aangezien het voorwerp van de factuur niet volledig is betaald, het voertuig niet verkocht mag worden op straffe van de sancties bepaald in art. 491 van het Strafwetboek en ook niet rechtsgeldig door een derde mag worden verworven zoals bepaald in de artt. 1279 en 2280 van het Burgerlijk Wetboek; dat aangenomen moet worden dat ook op de oorspronkelijke factuur een dergelijke melding was aangebracht;

Overwegende dat echter de al of niet werkelijke vermelding op de factuur van het verbod van verkoop van de wagen vooraleer deze is afbetaald, niet de kern van de betwisting uitmaakt maar wel of geïntimeerde, koper van tweedehandswagens, de verplichting heeft de voorlegging van de oorspronkelijke factuur van de verkoper te vragen vooraleer hij beslist die wagen aan te kopen aangezien nieuwe wagens zeer vaak op afbetaling worden aangekocht en deze praktijk aan geïntimeerde niet onbekend kan zijn en aangezien de al of niet afbetaling van de wagen slechts op de oorspronkelijke aankoopfactuur kan worden nagegaan en niet op de autopapieren;

Overwegende dat geïntimeerde de wagen heeft gekocht op een ogenblik dat deze maximum één jaar oud was en slechts acht maanden in het verkeer was gebracht; dat hij weliswaar opwerpt dat de verkopers welgestelde waren en geen achterdocht bij hem opwekten daar ze wensten over te gaan tot de aankoop van een grotere Buick;

Overwegende dat van deze aankoop geen enkel bewijs wordt geleverd; dat geïntimeerde integendeel enkel de voor voldaan afgetekende factuur m.b.t. zijn aankoop van de Chevrolet Monza voorbrengt;

Overwegende dat de quasi-delictuele fout van geïntimeerde erin zou bestaan dat hij kennis had of moest hebben van de werkelijk bestaande toestand en dat hij desbewust heeft deelgenomen aan andermans contractbreuk (Cass., 22 april 1983, *R.W.*, 1983-84, 427, noot E. Dirix, «De derde-medeplichtigheid aan andermans contractbreuk: het einde van de controverse»);

Overwegende dat de bovenvermelde feitelijke omstandigheden voldoende aantonen dat geïntimeerde kennis moest hebben van de werkelijke bestaande toestand, dat de wagen Chevrolet Monza niet volledig was afbetaald en dat hij door niet de vereiste zorgvuldigheidsmaatregelen te treffen, met name het nazien van de oorspronkelijke aankoopfactuur, die slechts van 20 augustus 1979 dagtekende, en niet van enkele jaren voordien zoals geïntimeerde blijkbaar wenst te doen aannemen, bewust heeft deelgenomen aan andermans contractbreuk; dat de fout van geïntimeerde vaststaat;

Overwegende dat de garagehouder die een wagen koopt en hierbij nalaat de aankoopfactuur te vragen waaruit zou blijken dat die wagen op afbetaling gekocht werd met beding van eigendomsvoorbehoud, een beroepsfout begaat (J. Herbots en A.M. Stubbe-Pauwels, «Overzicht rechtspraak 1969-74, bijzondere contracten», *T.P.R.*, 1975, nr. 76, p. 979);

Overwegende dat de schade die appellante heeft geleden bestaat in het verlies van het pand dat haar zekerheid tot betaling van haar schuldvordering uitmaakte; dat zij tot tweemaal toe (brieven van 8 juli 1981 en 18 september 1981) aanspraak heeft gemaakt op 100.000 fr., de prijs waarvoor geïntimeerde het voertuig heeft aangekocht; dat deze prijs als waarde van het voor appellante verloren voertuig wordt aanvaard; dat dit bedrag de schade van appellante uitmaakt en niet de berekening van appellante op grond van het oorspronkelijk contract van verkoop op afbetaling dat aan geïntimeerde vreemd is;

Overwegende dat aan appellante niet als fout verweten kan worden dat zij geen bijzonder kenmerk of waarschuwing heeft aangebracht op een wagen die nog niet volledig is afbetaald; dat integendeel geïntimeerde, vertrouwd met de handel in voertuigen, behoorde te weten dat talrijke wagens op afbetaling worden aangekocht en dat hij dus de nodige voorzichtigheid aan de dag had moeten leggen wanneer hij een wagen van maximum een jaar oud aankocht;

Overwegende dat uit de feitelijke omstandigheden evenmin kan worden afgeleid dat appellante langdurig heeft gewacht en aldus de heer en mevrouw V. de gelegenheid heeft gegeven om hun insolventie te organiseren; dat integendeel appellante zowel tijdig en herhaaldelijk tegen geïntimeerde als tegen de heer en mevrouw V. en de mogelijke werkgever heeft geageerd;

Overwegende dat niet moet worden ingegaan op het argument van geïntimeerde m.b.t. art. 4, § 1, en art. 8, 1°, van de wet van 9 juli 1957, daar zoals reeds is vermeld dit afbetalingscontract hem vreemd is;

(...)

NOOT—De derde-medeplichtigheid en de verkopers van niet-afbetaalde automobielen

1. De feiten waren als volgt. V. koopt op 20 augustus 1979 een wagen op afbetaling. 42 maandelijkse stortingen

staan voor de boeg. De verkoper blijft inmiddels eigenaar, krachtens een eigendomsvoorbehoudclausule. Hiervan wordt melding gemaakt op de factuur, waarop een stempel aangebracht wordt: «Verkocht met voorbehoud van eigendomsrechten en gefinancierd door G.». Tot februari 1980 wordt er afbetaald. Maar op 18 april 1980 wordt de wagen verkocht aan een garagehouder.

De financieringsmaatschappij dagvaardt de garagehouder op grond van derde-medeplichtigheid aan de contractbreuk van de koper op afbetaling. Hem wordt verweten de wagen aangekocht te hebben zonder aan de hand van de oorspronkelijke aankoopfactuur (waar zich de waarschuwende stempel op bevindt) na te gaan of deze wagen reeds afbetaald en dus eigendom van de verkoper was geworden. De garagehouder beweert de wagen voor een normale prijs gekocht te hebben; hij heeft de normale autopapieren gevraagd, met name de grijze kaart en het gelijkvormigheidsattest, maar had geen kennis van de oorspronkelijke aankoopfactuur. Hij dacht dat de verkopers welgestelde mensen waren, aangezien ze een nieuwe Buick wensten aan te kopen.

2. De theorie van de derde-medeplichtigheid aan contractbreuk is een van de menigvuldige toepassingen van artikel 1382 B.W. Zij vereist dus voor de toepassing ervan een schuld, schade en een oorzakelijk verband tussen beide. De omschrijving van de eerste voorwaarde, namelijk de schuld, is veruit de meest delicate. Opdat er van schuld sprake kan zijn, moet men bewust zijn medewerking verlenen aan andermans contractbreuk.

Dit veronderstelt:

- een geldige voorafbestaande contractuele verbintenis, zoals in casu de koop op afbetaling;
- bekend of verondersteld bekend aan de derde medeplichtige, hier onze garagehouder;
- de bewuste medewerking van de derde medeplichtige;
- aan de schending van de contractuele verbintenis, namelijk in dit geval de vervreemding van de nog niet afbetaalde wagen.

Aan die vier voorwaarden moet cumulatief voldaan worden.

Voor dit alles zij verwezen naar het preadvies van prof. Y. Merchiers op het recente XXXIe Rechtscongres te Antwerpen, dat in dit blad afgedrukt werd (*R.W.*, 1985-86, 2085-2099).

Het bovenstaande arrest van het Hof van Beroep te Antwerpen illustreert een hierboven aangestipte voorwaarde: om aansprakelijk te kunnen worden gesteld voor schending van andermans contractuele verbintenis is vereist dat de derde «er kennis van had of moest hebben» (Cass., 22 april 1983, *R.W.*, 1983-84, 427, noot E. Dirix; *R.C.J.B.*, 1984, 359).

Het hof van beroep stelt vast dat onze garagehouder niet betwist regelmatig tweedehandswagens aan te kopen. Als vakman in de autohandel mocht hij niet nalaten de aankoopfactuur te vragen om na te gaan of het niet ging om een wagen die op afbetaling gekocht werd met beding van eigendomsvoorbehoud, en die nog niet volledig afbetaald was. Hij wordt tot een schadevergoeding van 100.000 fr. veroordeeld.

3. In een gelijkaardig arrest van dezelfde kamer van het Hof van Beroep te Antwerpen van 4 maart 1986 werd integendeel geen fout van de koper van de nog niet afbetaalde

wagen weerhouden, omdat hij in casu als exploitant van een dienststation Texaco geen normale verkoper was van tweedehandsvoertuigen. Hij behoorde niet op de hoogte te zijn van de gewoonte dat de aankoopfactuur moet worden overgelegd alvorens tot aankoop te beslissen.

De vraag kan worden gesteld of er hier in werkelijkheid sprake is van een rechtsgewoonte.

Hoe dit ook zij, het cassatiearrest van 22 april 1983 legt als voorwaarde op dat de derde van de schending van het contract «kennis had of moest hebben». Dit betekent dat een normaal en voorzichtig mens, in dezelfde omstandigheden geplaatst niets anders dan kennis moest hebben gehad van de geschonden contractuele verbintenis. Hiermee is geenszins bedoeld dat, alvorens te contracteren, de derde een diepgaand onderzoek moet instellen om te weten of hij hierbij niet andermans contractuele verbintenis schendt. «Moest weten» slaat op die gevallen waarin de omstandigheden dusdanig zijn dat, zonder bijzonder onderzoek, de derde tot de bevinding had moeten komen dat de voorgenomen rechtshandeling andermans contractuele verbintenissen schond.

Moet de garagehouder na inzage van de factuur de kredietmaatschappij aanschrijven om te weten of de wagen afbetaald is? Quid indien zijn verkoper de aankoopfactuur niet meer bezit?

4. Een vergelijking kan gemaakt worden met het begrip goede trouw, vereist bij de toepassing van artikel 2279 B.W.

De derde-verkrijger is een bezitter te goeder trouw wanneer hij niet wist en ook niet diende te weten geen eigendom verkregen te hebben. De onbekendheid met het bij de verkrijging van het recht bestaande gebrek mag niet aan eigen schuld te wijten zijn. Omstandigheden die de bezitter deden twifelen, of hem tot twijfel hadden moeten brengen, tasten de goede trouw aan. De rechtspraak spreekt van «un doute circonstancié, c'est-à-dire fondé sur des éléments extrinsèques d'abord et de nature à rendre la légitimité des droits du cédant nettement douteuse ou suspecte» (Derine, Van Neste en Vandenbergh, *Zakenrecht*, I, B, 927).

Het gaat hier over de zakenrechtelijke goede trouw, wel te onderscheiden van de goede trouw (redelijkheid en billijkheid) waarmee de verbintenissen moeten worden uitgevoerd. Goede trouw in het zakenrecht betekent: verontschuldigbare onbekendheid met een gebrek, verschoonbare dwaling. Het betreft een geestestoestand; het is een kwestie van weten. De goede trouw in de verschijningsvorm van het niet-weten of niet-kunnen-weten komt men behalve in het zakenrecht ook tegen in de verborgen-gebreken-regeling bij koop, en in het leerstuk van de derde-medepllichtigheid.

5. *De eigendomsvoorbehoudclausule en de derde verkrijger van het roerend goed.* M.b.t. de tegenwerpelijheid aan derden van de eigendomsvoorbehoudclausule moet onderscheid gemaakt worden tussen twee categorieën van derden. Er zijn ten eerste de schuldeisers van de koper op afbetaling, die vertrouwen op diens schijnbare eigendom. Men weet dat sinds de cassatiearresten van 9 februari 1933 onze rechtspraak niet aanvaardt dat men hun de eigendomsvoorbehoudclausule zou tegenwerpen. Hierop is hevige kritiek in de rechtsleer. In de ons omringende landen is het recht in dit verband anders, en moet door de schuldeisers de eigendom van de verkoper met eigendomsvoorbehoud wel degelijk erkend worden. In Frankrijk kwam in

die zin de wet Dubanchet van 12 mei 1980 tussenbeide (zie *La réserve de propriété en Europe et autres garanties du vendeur d'effets mobiliers*, door de Dienst Juridische Studies van de *Assurances du Crédit S.A.*, 1986. Bij ons keurde de regering een wetsontwerp in die zin goed op 4 februari 1983. Dit is echter slechts toekomstmuziek die de financiële instellingen zoetgevooid in de oren klinkt.

Er zijn ten tweede de derde verkrijgers van het roerend goed. De eigendomsvoorbehoudclausule kan nooit ingeroepen worden om de eigendom van een derde die te goeder trouw het bezit ervan verwierf, te betwisten. De derde te goeder trouw wordt immers beschermd door artikel 2279 B.W.: voor roerende zaken geldt het bezit als titel.

In de voorliggende casus is de garagehouder precies een derde-verkrijger *a non domino*. De vraag is of hij te goeder trouw is.

6. *De ratio decidendi.* De rechtsregel die het Hof van Beroep te Antwerpen toepast, zou als volgt kunnen worden geformuleerd: de professionele verkoper van tweedehands-wagens die een wagen koopt van iemand die er geen eigenaar van is omdat een ander persoon zich contractueel de eigendom ervan heeft voorbehouden, kan slechts als bezitter te goeder trouw beschouwd worden (tegen wie geen revindicatie van de ware eigenaar mogelijk is), indien hij zich de oorspronkelijke aankoopfactuur van de wagen laat overleggen en redelijkerwijze mag besluiten dat de wagen volledig afbetaald is (zie E. Dirix en G.L. Ballon, *De Factuur*, 19, nr. 38). Onder dezelfde voorwaarden slechts kan hij niet van derde medepllichtigheid aan contractbreuk beschuldigd worden (zodat van hem geen schadevergoeding op grond van artikel 1382 B.W. kan worden gevorderd).

Dit veronderstelt wel dat de praktijk van het aanbrengen van de bewuste vermelding op de aankoopfactuur algemeen gebruikelijk is — eventueel slechts regionaal — en algemeen bekend aan de belanghebbenden. De vraag blijft wat de goede trouw van hem vereist als de aankoopfactuur zoek is. Moet hij dan weigeren te kopen? Wordt van hem ook vereist dat hij onderzoekt of de afbetaling volledig heeft plaatsgehad, ook na de aangestipte afbetalingsperiode? Zo eenvoudig als men op het eerste gezicht zou denken bij de lectuur van de motivering van bovenstaand arrest is de oplossing van ons probleem dus niet, en er kunnen bij dit arrest enkele vraagtekens geplaatst worden. Dit maakt de rechtsbeoefening tot een boeiende bezigheid.

J.H. Herbots

HOF VAN BEROEP BRUSSEL

1e KAMER — 25 JUNI 1986

Voorzitter: de h. Verdoodt

Raadsheren: de hh. Van Orshoven en Londers

Openbaar ministerie: de h. Huenens (eensluidend advies)

Advocaten: mrs. Bosmans en Neels

Pers — Persvrijheid — Aansprakelijkheid van de journalist.

Een journalist, die een openbaar gezagsdrager in een

krantecommentaar hard aanpakt wegens diens houding en uittalingen in kiese aangelegenheden, begaat geen fout of onzorgvuldigheid in de zin van de artt. 1382-1383 BW, als hij daarbij te werk gaat zoals een normaal zorgvuldige en omzichtige journalist in dezelfde omstandigheden zou doen.

N. t/ G. e.a.

Wat de feiten betreft

Overwegende dat naar aanleiding van de moord gepleegd op een Algerijn in de nacht van 5 op 6 december 1980 te Laken door leden van het extreem rechts «Front de la Jeunesse», geïntimeerde sub 1°, hoofdredacteur van «De Morgen», in de krant van 8 december 1980 een hoofdartikel publiceert onder de titel «Bedreiging»; dat hij in dit artikel de lezers waarschuwt voor de extreme onverdraagzaamheid van uiterst rechtse kringen en deze moord ziet als het gevolg van een jarenlange haatcampagne tegen vreemdelingen en gastarbeiders; dat de redacteur in dit verband stelt dat sommige politici ter zake een uitzonderlijk zware verantwoordelijkheid dragen en appellant hierbij betreft in de volgende bewoordingen: «Niemand minder dan de F.D.F.'er N. liet enkele maanden terug op kosten van de gemeenschap racistische pamfletten drukken. Aan de moord in Laken draagt de burgemeester van Schaarbeek dan ook mee de schuld»;

Overwegende dat appellant van oordeel is dat deze geciteerde passage van het artikel niet alleen onjuist is, maar daarenboven beledigend en eerrovend is; dat hij beweert hierdoor schade te hebben geleden door deze aantasting van zijn eer en faam;

Wat de grond betreft

Overwegende dat, hoewel de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van drukpers grondwettelijk gewaarborgd worden en voor ons democratisch rechtsbestel fundamentele rechten zijn, zij niet onbeperkt uitgeoefend kunnen worden; dat dit onmiddellijk blijkt uit o.a. de door de wetgever ingevoerde categorie der drukpersmisdriven en specifieke sancties zoals het recht op antwoord; dat, wanneer ten gevolge van een bepaalde uitoefening van deze vrijheden een subjectief recht, zoals o.a. het recht op eer en goede naam, wordt gekrenkt, het rechtsubject dat hierdoor schade lijdt gerechtigd is vergoeding te vorderen op basis van art. 1382 B.W.;

Overwegende dat, in tegenstelling met wat appellant beweert, de eerste rechter geenszins heeft gezegd dat diegene die een politiek mandaat uitoefent elke kritiek, ongeacht haar inhoud en de bewoordingen waarin ze is gesteld, moet aanvaarden; dat de eerste rechter enkel heeft gezegd dat diegene die een politiek mandaat nastreeft en krijgt, weet of moet weten dat zijn optreden, meer dan dat van een louter privé-persoon, op de korrel zal worden genomen door de media; dat dit zeker het geval is wanneer standpunten worden ingenomen m.b.t. ideologisch en maatschappelijk zwaar geladen of controversiële problemen;

Overwegende dat in casu allereerst dient te worden nagegaan of geïntimeerde sub 1° door het publiceren van het gewraakte editoriaal en meer bepaald van de passage die op appellant betrekking heeft, een fout of onzorgvuldigheid heeft begaan in de zin van de artt. 1382-1383 B.W.; dat

hierbij de handelwijze van geïntimeerde sub 1° moet worden getoetst aan die van de normaal zorgvuldige en omzichtige journalist, die zich in dezelfde omstandigheden bevindt;

Overwegende dat in het bewuste artikel geïntimeerde sub 1° niet in de eerste plaats de bedoeling heeft aan de lezers bepaalde informatie te bezorgen, maar hij, uitgaande van een bepaald gebeuren, een analyse brengt van een volgens hem verontrustende maatschappelijke ontwikkeling en de lezers oproept zich hiertegen te verzetten; dat hij zulks doet in zijn hoedanigheid van hoofdredacteur van bewuste krant, m.a.w. als diegene die in de eerste plaats waakt over het ideeëngoed dat die krant belichaamt en zorgt voor de verspreiding ervan; dat geïntimeerde sub 1° in dit artikel derhalve aan gekleurde duiding doet, hetgeen trouwens onduidelijk blijkt uit de titel van de rubriek nl. «Standpunt»; dat de normaal intelligente en scherpzinnige lezer dit ongetwijfeld als dusdanig herkent; dat bij een dergelijk artikel geen strikte objectiviteit kan worden verwacht, zonder het recht op kritiek zelf aan banden te leggen; dat ten slotte dezelfde context duidelijk maakt dat de zin «Aan de moord in Laken draagt de burgemeester van Schaarbeek dan ook mee de schuld» niet letterlijk dient te worden opgevat, maar enkel wijst op de mogelijke politieke verantwoordelijkheid van appellant in zijn hoedanigheid van burgemeester en volksvertegenwoordiger;

Overwegende dat ook de zinsnede «Niemand minder dan F.D.F.'er N. liet enkele maanden terug op kosten van de gemeenschap racistische pamfletten drukken» niet als duidelijk en evident onjuist en niet-objectief kan worden bestempeld; dat partijen het er inderdaad over eens zijn dat hierbij verwezen wordt naar een aantal artikelen van de hand van appellant verschenen in het tijdschrift «Schaarbeek-Info», dat duidelijk de spreekbuis is van het gemeentebestuur van Schaarbeek en van zijn burgemeester in het bijzonder; dat appellant daarin standpunten verdedigt die in een brede laag van de bevolking worden afgekeurd en als racistisch bestempeld, zoals uit de door geïntimeerde sub 1° overgelegde stukken blijkt; dat appellant de inhoud van deze teksten ziet als een uitnodiging aan de immigranten om een ernstige inspanning tot integratie te leveren, terwijl geïntimeerde sub 1° daarentegen hierin een poging ziet om de problemen van de gemeente Schaarbeek in de schoenen te schuiven van de gastarbeiders; dat beide standpunten steun kunnen vinden bij een deel van de bevolking;

Overwegende dat de in het gewraakte artikel gebruikte bewoordingen ongetwijfeld uiterst scherp zijn; dat zij evenwel zodanig gekozen zijn om de, volgens geïntimeerde sub 1°, zeer belangrijke boodschap te doen inslaan bij de lezers en de nodige overtuigingskracht mede te geven; dat de formulering de grenzen aldus niet overschrijdt van hetgeen als normaal kan beschouwd worden bij een artikel van polemische strekking, zeker nu dit werd geschreven onmiddellijk nadat zich een schokkende gebeurtenis heeft voorgedaan die heel wat opschudding heeft verwekt in de publieke opinie en die de minister van Justitie er toe aanzette publiekelijk zijn afkeuring te uiten;

Overwegende dat derhalve niet bewezen is dat geïntimeerde sub 1° een fout of onzorgvuldigheid heeft begaan in de zin van de artt. 1382-1383 B.W. door het bewuste artikel, en meer bepaald door de passages hiervan die rechtstreeks op appellant betrekking hebben, te publiceren;

dat de eerste rechter dan ook terecht de eis als ongegrond heeft afgewezen ;

(...)

NOOT—*De gemeenrechtelijke aansprakelijkheid van de journalist*

Het komt niet zo heel vaak voor dat een gezagdrager (i.c. parlements lid en burgemeester) een journalist daagt wegens een krantecommentaar op de houding en de uitlatingen in het openbaar van die gezagdrager.

Meestal reageert een politicus op die manier omdat onjuiste feiten over hem werden gepubliceerd, waardoor hij in een ongunstig daglicht is komen te staan, zeker als de krant, steunend op die niet-correcte gegevens, bovendien een commentaar toevoegt. (Zie het uitvoerige overzicht van rechtspraak en rechtsleer bij H. Vandenbergh, «Gemeenrechtelijke aansprakelijkheid voor geschreven persbijdragen», in *Referatenbundel van de studiedag Mediarecht*, Editor L. Neels, Antwerpen, 1983, p. 3 e.v.).

Dat het privé-leven in ons rechtsbestel een bijzondere bescherming geniet, hoewel nog altijd wordt uitgekeken naar een sluitende wetgeving, is genoegzaam bekend. Dat een openbaar persoon blijk moet geven van wat meer incasseringsvermogen, zelfs voor sommige handelingen in de privé-sfeer, is eveneens vrij algemeen aanvaard. De publieke persoon moet nu eenmaal weten dat hij fataal meer in de kijker loopt dan een gewoon privé-burger en dat hij daarmee rekening moet houden in zijn handel en wandel.

Het ligt dan meteen voor de hand dat een publiek persoon, die in het openbaar daden stelt en uitlatingen doet, bereid moet zijn daarvan ook de gevolgen te dragen, incl. lof maar ook afkeuring in de pers. Weliswaar mag die afkeuring niet onnodig grievend worden verwoord, maar ook hier wordt bij de publieke persoon een flink incasseringsvermogen verondersteld.

Heeft de journalist gehandeld zoals in dezelfde omstandigheden een zorgvuldige en omzichtige collega zou hebben gedaan, dan is er geen onrechtmatigheid.

Het Hof van Beroep te Brussel heeft deze gedachtengang gevolgd, vrij ver zelfs. Schrijven dat aan de moord in Laken de betrokken publieke persoon mee de schuld draagt, is, wie zal het ontkennen, verregaand. Toch vindt het hof deze passus aanvaardbaar omdat

— hij een publiek persoon betreft wegens diens publiek optreden ;

— het om een commentaarstuk met polemische inslag gaat als dusdanig herkenbaar voor de lezers van de krant, en niet om een louter informatief artikel ;

— een commentaarstuk niet strikt objectief hoeft te zijn, anders wordt het recht op kritiek beknot en de overtuigingskracht van de boodschap afgezwakt ;

— de gewraakte passus niet letterlijk moet worden opgevat, maar in zijn politieke context en in het tijdsgebeuren moet worden geplaatst.

Het recht op commentaar en polemieken naar aanleiding van gebeurtenissen buiten de privé-sfeer is door dit arrest nogmaals bevestigd. Wij kunnen er ons ter wille van de persvrijheid alleen maar om verheugen. Met des te meer gestrengheid moet worden opgetreden tegen perspraktijken

die uitsluitend roddel en sensatie op het oog hebben. Bepaalde bladen maken er hun levensdoel van.

Jan Ceuleers
V.U.B.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

GETUIGENVERHOOR — 12 APRIL 1984

Rechter : de h. Van Craen

Burgerlijke rechtspleging — Getuigenverhoor — Wettige redenen om een getuige te ontslaan van het getuigenis.

Als wettige reden om te worden ontslagen van het getuigenis moet worden aangemerkt de omstandigheid dat de getuige niet kan getuigen zonder zichzelf van een misdrijf te beschuldigen.

R. t/ T.

Overwegende dat de getuige M. ter zitting van 5 april 1984 in persoon verscheen en hiertoe was opgeroepen overeenkomstig art. 923 Ger. W. ;

Overwegende dat de zitting van 5 april 1984 voor uitspraak nopens het tussengeschied werd verdaagd op 12 april 1984 ;

Overwegende dat de getuige M. tegen bovenvermelde datum eveneens was gedagvaard en dat buiten de bepalingen om van art. 925 Ger. W. ;

Overwegende dat de getuige ter zitting schriftelijk en mondeling verzoekt om ontslagen te worden van het getuigenis en hierbij aanvoert : «Ik werd hier opgeroepen om te getuigen over feiten, geformuleerd door eisende partij, en waarbij ikzelf beschuldigd werd, zij het dan impliciet, van feiten die voor mij strafbaar zijn aangezien ik gehuwd ben. Het is dan ook vanzelfsprekend dat ik mij hier voel, niet als een getuige, maar wel als een beschuldigde» ;

Overwegende dat overeenkomstig art. 929 Ger. W. partijen gehoord werden en eiser opwerpt dat er geen wettige redenen voorhanden zijn om de getuige te ontslaan van het getuigenis ;

Overwegende dat als dwingende morele reden en derhalve als wettige reden moet worden aangemerkt onder meer «de omstandigheid dat de getuige niet kan getuigen zonder zichzelf van een misdrijf te beschuldigen (cf. verslag van Reepinghen, *Parl. St.*, Senaat, 1963-64, nr. 60, blz. 224) ; dat in casu gelet op de vragen omschreven in het verzoekschrift het klachtmisdrijf «overspel» dient verstaan te worden ; dat, ofschoon er geen aanwijzingen bestaan omtrent een klacht wegens overspel ten laste van getuige, de mogelijke getuigenis in bevestigende zin op de vragen van eiser, de getuige zelf dwingen tot eventuele «bekentenissen» die duidelijk een «potentiële» zelfincriminatie inhouden en derhalve getuige duidelijk rechtstreeks kunnen benadelen ;

Overwegende dat getuige M. voldoende heeft aangevoerd dat hij wettige redenen heeft en derhalve zijn verzoek gegrond is ;

Overwegende dat art. 929 Ger. W. dient te worden toegepast;

Om die redenen, ontslaan de getuige M. van het afleggen van het getuigenis.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

KORT GEDING — 10 SEPTEMBER 1985

Voorzitter: de h. De Somer

Advocaten: mrs. Van Overloop en Van Rompay

Kort geding — Pers — Publikatieverbod — Ongrondwettigheid — Toelaatbaarheidsvereisten.

Elk overheidsingrijpen dat van dien aard is dat het kan verhinderen dat een bepaalde mening via de drukpers gepubliceerd wordt, is ongrondwettig.

Een gerechtelijk publikatieverbod is enkel gerechtvaardigd in zoverre het beledigend karakter van de aantijging evident is en het verbod doeltreffend is.

V.Z.W. M. t/ V.Z.W. N.

Overwegende dat blijkt uit de elementen van het dossier dat door verweerster een wit-rode zelfklever aan het publiek te koop wordt aangeboden voor de prijs van 20 fr.; dat op deze zelfklever de tekst staat: «Communisme = Terreur», terwijl een vuurspuwende draak, waarop de woorden R.A.F., Brigado Rosso, Action Directe, C.C.C. en M.L.B. voorkomen, poogt een jonge dame, waarop het woord Democratie is gedrukt, met vlammen te verschroeien;

Overwegende dat de vordering van eiseres ertoe strekt aan de N.S.V. het verbod te doen opleggen deze zelfklever nog te verspreiden op verbeurte van een dwangsom van 10.000 fr. per dag, het oorspronkelijk ontwerp van de zelfklever onder toezicht van een gerechtsdeurwaarder te doen vernietigen, alsook de reeds gedrukte en nog niet in omloop gebrachte exemplaren op verbeurte van een dwangsom, en met verbeurte van een dwangsom van 100.000 fr. indien na het opgelegde verbod door verweerster nog zelfklevers in omloop gebracht worden; en dat het bevelschrift zou gepubliceerd worden in drie nationale kranten;

Overwegende dat, wat de exceptio obscuri libelli betreft, hoewel de dagvaarding niet zeer duidelijk is, kan aanvaard worden dat de dwangsom van 10.000 fr. betrekking heeft op het verbod van verspreiding, en de dwangsom van 100.000 fr. op het achterhouden van zelfklevers;

Overwegende dat, hoewel verweerster beweert dat zij niets met het uitgeven van de zelfklever te maken heeft, het duidelijk voorkomt uit de voorgebrachte stukken dat verweerster, een studentenorganisatie, de uitgeefster is;

Overwegende dat eiseres beweert dat het geheel van de zelfklever beledigend en lasterlijk is voor haar, zijnde de Marxistische-Leninistische Bewegingen, een studentenorganisatie afhankelijk van Amada;

Overwegende dat de persvrijheid zowel de auteur, uitgever, de drukker als de verspreider dekt; dat artikel 10, eerste lid, van het Europees Verdrag tot bescherming van

de rechten van de mens luidt: «Een ieder heeft recht op vrijheid van meningsuiting. Dit recht omvat de vrijheid een mening te koesteren en de vrijheid om inlichtingen of denkbepelden te ontvangen of door te geven, zonder inmenging van overheidswege» (wet 13 mei 1955, *B.S.*, 19 augustus 1955);

Overwegende dat elk overheidsoptreden dat van die aard is dat het kan verhinderen dat een bepaalde mening via de drukpers gepubliceerd wordt, in het licht van de artikelen 14 en 18 van de Grondwet ongrondwettig is; dat derhalve een optreden zich enkel rechtvaardigt in de mate dat het beledigend karakter van de aantijging evident is en het verbod doeltreffend is (zie noot bij Rb. Antwerpen, 13 oktober 1983, *R.W.*, 1983-84, 1991);

Overwegende dat de rechter in kort geding, zich niet kan uitspreken over het beledigend karakter van de aantijging, de omvang en de waarde van een betwiste krenking en lasterlijke aantijging; dat dit een beslissing ten gronde is;

Overwegende dat de rechtspraak erkent dat de voorzitter een einde mag maken aan een feitelijke toestand of feitelijkheid die tegen het recht indruist, dat de rechter in kort geding kan ingrijpen om onder meer het nadeel te doen ophouden;

Overwegende dat de gewraakte publiciteit plaatsheeft in een studentenmilieu; dat de gewraakte zelfklever wel een uitdrukking is van een agressief meningsverschil tussen twee opposante studentenverenigingen, maar er geen redenen aanwezig zijn om op de vorderingen in te gaan;

(...)

NOOT—De grondwettigheid van een gerechtelijk publikatieverbod

1. De feiten die aanleiding hebben gegeven tot bovenstaande beschikking, zijn zeer eenvoudig. Een «rechtse» studentenbeweging heeft stickers in omloop gebracht met sterk anti-communistische inhoud, verwijzend naar het bestaan van diverse terreurorganisaties. Een andere studentenvereniging, van «linkse» signatuur, slikt dit niet, en leidt een vordering in kort geding in, die ertoe strekt de verspreiding van deze zelfklevers te doen verbieden, met oplegging van een dwangsom.

2. De laatste jaren hebben verscheidene rechters in kort geding beslissingen gewezen waarbij een verbod werd opgelegd om een publikatie in omloop te brengen¹.

In hun bezorgdheid om de inbreuken op de privacy en op de eer en de goede naam te voorkomen, vertonen vele rechters de neiging om niet te wachten tot het kwaad is geschied maar achten zij zich bevoegd om in dergelijke gevallen preventief op te treden. Beweerd wordt dat alleen de maatregel waardoor de schade kan worden voorkomen, efficiënt is voor het slachtoffer omdat herstel van de schade achteraf moeilijk of zelfs onmogelijk is².

Het Hof van Beroep te Brussel erkende in een arrest van 30 juni 1975 dat de rechter in kort geding inderdaad deze bevoegdheid had, maar nuanceerde toch zijn stelling door eraan toe te voegen dat het in beslag nemen of onder sekwester stellen van een geesteswerk een uitzonderlijk zware maatregel is: «l'atteinte portée à la liberté d'expression ou d'information ne se justifie que dans la mesure où le caractère offensant de l'imputation est évident et s'il est certain

que l'interdiction comminée atteindra l'objectif qui lui est assignée»³. Ter zake stelde het hof vast dat de verspreiding reeds gebeurd was, zodat een gerechtelijk publikatieverbod niet doelmatig zou zijn.

Dit laatste is trouwens een motief dat vaker door de rechter in kort geding wordt aangegrepen om de vordering af te wijzen⁴.

3. Andere beslissingen oordelen dat een publikatie- of verspreidingsverbod ongrondwettig is⁵.

Aldus besliste de rechter te Luik dat krachtens artikel 18 van de Grondwet de pers vrij is en dat de censuur niet opnieuw kan worden ingesteld. Hieruit volgt dat geen enkele openbare overheid, zelfs niet de gerechtelijke macht, de verspreiding van een mening, schriftelijk of audio-visueel, kan verhinderen⁶. Naar aanleiding van een vordering in kort geding die ertoe strekte de uitzending te doen verbieden van de film «L'orchestre noir» en het daaropvolgende debat op de RTBF, besliste de rechter te Brussel: «En matière de liberté publique et de liberté d'expression en particulier, l'interdiction de toutes mesures préventives est la règle. Partant, la demande tendant à interdire, suspendre ou aménager une émission de radiodiffusion, n'est pas fondée.»⁷

4. Elk overheidsingrijpen om te verhinderen dat een bepaalde mening via de pers publiek gemaakt wordt, of dat een bepaalde gepubliceerde mening verspreid wordt, is strijdig met artikel 18 van de Grondwet⁸. Dit principe wordt ook onderschreven door de gecommentarieerde beslissing.

Een dergelijk verbod is immers een vorm van censuur en het feit dat het verbod van een rechter uitgaat kan daar bezwaarlijk iets aan veranderen. Een rechter is, zoals elke andere overheid in de staat, gebonden door de Grondwet⁹. Indien men aanneemt dat een gerechtelijk publikatieverbod geen censuur zou uitmaken in de zin van art. 18 van de Grondwet, dan zou deze constitutionele regel wel eens dode letter kunnen worden.

De verspreidingsvrijheid vormt een essentieel onderdeel van de persvrijheid, aangezien de meningsuiting pas effectief wordt door de verspreiding¹⁰.

De drukpersvrijheid dreigt illusoir te worden indien men aan de overheid zou toestaan beperkende of verhinderende maatregelen op te leggen met betrekking tot de distributie en de verspreiding van een publikatie.

Men beweert soms dat het verbod tot censuur, neergelegd in artikel 18 van de Grondwet, hoofdzakelijk in het leven werd geroepen als garantie tegen de willekeur van de uitvoerende macht. Dit verbod zou dus in eerste instantie geformuleerd zijn als bescherming van het individu tegenover wetgever en bestuur.

Maar een rechtbank is ook een overheidsorgaan, zoals dit blijkt uit de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Daarnaast moet men toch opmerken dat de grondwetgever via artikel 98 (persmisdrijven behoren tot de bevoegdheid van het hof van assisen) klaar en duidelijk zijn bedoeling heeft gemanifesteerd om de beoordeling van het onrechtmatig karakter van persbijdragen aan de gewone rechter te onttrekken. Het lijkt mij fundamenteel tegenstrijdig de bevoegdheid tot preventief optreden toe te kennen aan een overheidsinstantie aan wie de Grondwet de macht om repressief te sanctioneren uitdrukkelijk heeft ontnomen, zeker wanneer men weet dat de pre-

ventieve maatregel de meest efficiënte is. Dit laatste wordt immers volmondig toegegeven door alle voorstanders van de preventieve rechterlijke tussenkomst.

5. De rechter zal ter zake ook rekening moeten houden met artikel 10, lid 2, EVRM: «De uitoefening van het recht op vrijheid van meningsuiting kan worden onderworpen aan bepaalde formaliteiten, voorwaarden, beperkingen of sancties, welke bij de wet worden voorzien, en die in een democratische samenleving nodig zijn in het belang van 's lands veiligheid, de bescherming van de openbare orde en het voorkomen van strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of van de goede zeden, de bescherming van de goede naam of de rechten van anderen, om de verspreiding van vertrouwelijke mededelingen te voorkomen of om het gezag en de onpartijdigheid van de rechterlijke macht te waarborgen.»

Deze beperkingsgronden zijn limitatief¹¹. De rechter zal dus telkens moeten nagaan of alle voorwaarden van deze verdragsbepaling voorhanden zijn.

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft de gelegenheid gehad om deze bepaling te interpreteren naar aanleiding van de «Sunday-Times» zaak¹². Een Britse rechtbank had aan deze zondagskrant verbod opgelegd om een artikelenreeks over het gebruik en de gevolgen van «softenon» te publiceren. Er waren op dat ogenblik een aantal rechtsgedingen lopende, ingesteld door slachtoffers, en de rechtbank vreesde dat de aangekondigde artikelen de onafhankelijkheid van de rechters in het gedrang zouden brengen. De krant richtte zich tot de commissie en de zaak werd doorverwezen naar het Hof.

Het Hof oordeelde in de eerste plaats dat een rechterlijk publikatieverbod moest worden gekwalificeerd als een inmenging van overheidswege in de zin van art. 10 van het verdrag. Vervolgens werd nagegaan of de andere voorwaarden inzake toelaatbaarheid van de inmenging eveneens voorhanden waren. Dit was gedeeltelijk zo: de mogelijkheid tot verbod van publikatie was voorzien door de wet, en diende een rechtmatig oogmerk, namelijk het gezag en de onpartijdigheid van de gerechtelijke macht. Het Hof nam echter geen genoegen met deze vaststelling, oordelend dat er toch een schending was van art. 10, lid 2, EVRM, bij gebreke van een juiste verhouding van evenredigheid tussen de opgelegde beperking en het rechtmatige oogmerk daarvan: de beperking kon bijgevolg niet worden beschouwd als een «in een democratische samenleving noodzakelijke beperking».

De burgerlijke rechter bij wie een vordering, strekkende tot een publikatieverbod, aanhangig is gemaakt, zal dus verplicht zijn om na te gaan of de maatregel nodig is in een democratische samenleving, of er een evenredigheid bestaat tussen het beoogde doel en het aangewende middel. Hij zal bijgevolg moeten vaststellen of de gevraagde maatregel aan een voldoende sociale behoefte voldoet¹³.

Dit natuurlijk in de veronderstelling dat de rechter van oordeel zou zijn dat artikel 18 van de Grondwet hem niet verbiedt om een verspreidingsverbod op te leggen.

6. Het is treffend dat de geannoteerde beschikking, verwijzend naar de artikelen 14 en 18 van de Grondwet en naar art. 10 EVRM, oordeelt dat elk overheidsingrijpen dat tot gevolg heeft dat een bepaalde mening via de drukpers publiek gemaakt wordt, ongrondwettig is, doch anderzijds beweert dat de rechter een einde mag maken aan een feite-

lijke toestand of feitelijkheid die tegen het recht indruist. Het publikatieverbod kan dus worden opgelegd in zoverre het beledigend karakter van de aantijging evident is en het verbod doeltreffend is.

Een dergelijke redenering bevat een tegenstrijdigheid, tenzij men aanneemt dat de rechter in die omstandigheden de Grondwet zou mogen miskennen, omwille van een zgn. «hoger belang». Deze interpretatie van art. 18 van de Grondwet is echter zeer gevaarlijk, want ook de uitvoerende macht zou wel eens geneigd kunnen zijn om deze grondwetsbepaling, die de hoeksteen vormt van de persvrijheid, op die manier te gaan interpreteren.

Artikel 130 van de Grondwet bepaalt trouwens uitdrukkelijk dat deze nooit geheel of ten dele kan worden geschorst. Hieruit moet men dan ook afleiden dat, indien een bepaald overheidsoptreden ongrondwettig is, er geen enkele omstandigheid, hoe zwaar deze ook moge zijn, kan bestaan, die dit optreden toelaatbaar zou maken.

Eric Brewaeys

VREDEGERECHT TE AALST

2e KANTON — 9 AUGUSTUS 1984

Rechter: de h. Moreels

Advocaten: mrs. De Bruyn en Grysolle

Burgerlijke rechtspleging — Gedwongen tenuitvoerlegging — Uitvoerend beslag op onroerend goed — Uittreding van de beslagene — Notariële akte als titel.

Ontoelaatbaar is de bij de vrederechter ingestelde eis tot uittreding van de beslagene na de toewijzing van het onroerend goed. Met de uitgifte van de notariële akte kan de gerechtsdeurwaarder tot gedwongen ontruiming overgaan.

De P. t/ De B. en S.

De vordering strekt ertoe te doen zeggen voor recht dat verweerders, de eigendom van aanlegster gelegen te (...) betrekken en bewonen zonder titel noch recht, te bevelen dat verweerders het onroerend goed onmiddellijk zullen verlaten, bij gebreke daarvan aanlegster te machtigen, om gedaagden uit het goed uit te drijven, met al wie en al wat er zich in zou bevinden, en om de meubelen en goederen op de openbare weg te stellen, desnoods met behulp van de openbare macht.

Aanlegster werd eigenares van het onroerend goed ingevolge een procedure van onroerend beslag op het onroerend goed gevoerd tegen verweerders inzake. De verkoopvoorwaarden bevatten o.m. de volgende bepaling: «De beslagen eigenaar zal het goed vrij laten en ter vrije beschikking stellen van de koper, ten laatste binnen twee maanden van de betekening van de toewijzing op straffe van daartoe verplicht te worden door de eerste daartoe aangezochte gerechtsdeurwaarder, desnoods met behulp der openbare macht».

Voormelde betekening werd gedaan bij exploit van gerechtsdeurwaarder De T. op 23 mei 1984.

Dezelfde gerechtsdeurwaarder betekende op 24 juli de uitgifte in uitvoerbare vorm van de verkoopvoorwaarden afgeleverd door de instrumenterende notaris, met bevel tot ontruiming.

Volgens de inlichtingen die ons ter zitting werden verschaft, is de gerechtsdeurwaarder dan aan het aarzelen gegaan betreffende het feit of hij mocht uitvoeren op grond van de notariële akte bekleed met de uitvoerbare formule, en meende hij ten onrechte dat hij daarenboven een vonnis nodig had om tot gedwongen ontruiming over te gaan.

Een notariële akte bekleed met de wettelijke formule van tenuitvoerlegging heeft dezelfde kracht als een vonnis waarvan een grosse is afgeleverd.

De ingestelde procedure is derhalve volstrekt overbodig. Eventuele betwistingen dienen beslecht door de beslagrechter.

(...)

NOOT—In dezelfde zin: de Leval, G., «Aspect actuel du droit des saisies», *J.T.*, 1980, 650, nr. 78, en *La saisie immobilière*, in *Rép. Not.*, 1984, 155, nr. 328 en 197, nr. 461; Ledoux, J.-L., *Les saisies*, 1984, 76, nr. 196; vgl. Beslagr. Aarlen, 4 september 1984, *Jur. Liège*, 1984, 553.

¹ VELAERS, J., «Het gerechtelijk publikatie- en verspreidingsverbod en de persvrijheid», *Limb. Rechtsleven*, 1984, 144; Vz. Kh. Brussel, 15 oktober 1957, *J.T.*, 1958, 43; Vz. Rb. Brussel, 24 april 1974, *Ing. Cons.*, 1975, 215; Vz. Rb. Antwerpen, 13 april 1979, *R.W.*, 1978-79, 2824; Vz. Rb. Nijvel, 28 oktober 1981, *Jur. Liège*, 1981, 374; Vz. Rb. Luik, 24 september 1982, *Jur. Liège*, 1982, 419; Vz. Rb. Turnhout 9 juli 1981, *Turnh. Rechtsl.*, 1982, 419; Rb. Antwerpen, 13 oktober 1983, *R.W.*, 1983-84, 1991; Vz. Kh. Brussel, 27 januari 1984, in zake Sabat Beneluw-Odon Warland t. VZW Verbruikersunie, onuitgegeven.

² VANDENBERGHE, H., «Bescherming van het privé-leven en recht op informatie via de massamedia», *R.W.*, 1969-70, 1470.

³ *J.T.*, 1975, 534.

⁴ Vz. Rb. Antwerpen, 13 april 1979, *R.W.*, 1978-79, 2824; Vz. Rb. Turnhout, 9 juli 1981, *Turnh. Rechtsl.*, 1982, 24; zie ook de rechtspraak geciteerd door NEELS, L., «De media in het geding», *T.B.P.*, 1981, 387.

⁵ Gent, 9 maart 1935, *P.P.*, 1935, 106.

⁶ Vz. Rb. Luik, 29 januari 1979, *Jur. Liège*, 1978-79, 187.

⁷ Vz. Rb. Brussel, 3 mei 1985, onuitgegeven RR nr. 34.588.

⁸ VOORHOOF D. en BAERT, J., «Verbod tot verspreiden van een boek», *R.W.*, 1983-84, 1994.

⁹ DE MEYER, J., noot bij Vz. Rb. Antwerpen, 13 april 1979, *R.W.*, 1978-79, 2827.

¹⁰ VOORHOOF, D. en BAERT, J., «Rechter en persvrijheid», *Tegenspraak*, 1984 (2), 15.

¹¹ VOORHOOF, D. en BAERT, J., o.c., *R.W.*, 1983-84, 1995.

¹² Beslissing van 26 april 1979, serie A nr. 30.

¹³ Men moet echter vaststellen dat de Belgische hoven en rechtbanken nogal gemakkelijk poneren dat de sanctie verenigbaar is met art. 10 EVRM, zonder de criteria aan te duiden waarom die uitzondering geldt — VAN DEN BOSSCHE, Y., «Kroniek van de Belgische rechtspraak met betrekking tot de Europese conventie van de rechten van de mens», *R.W.*, 1984-85, 512.

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK

Hof van Cassatie (3e Kamer), 16 december 1985

Arbeidsongeval — Begrip — Plotselinge gebeurtenis — Handeling die tot normale dagtaak behoort — Aanwijzing van bijzonder element dat een plotselinge gebeurtenis uitmaakt.

Het middel gericht tegen het arrest van 7 januari 1985 van het Arbeidshof te Brussel, en inhoudende dat de uitoefening van de normale dagtaak slechts een plotselinge gebeurtenis kan zijn wanneer bijzondere elementen in de uitoefening van de dagtaak op het fatale ogenblik kunnen worden aangewezen, wordt in het concrete geval op de navolgende feitelijke grond verworpen:

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat het bezoeken van een cliënt te Puurs, gelet op de grote vermoeidheid van de getroffene die zich hierdoor in een 'crisistoestand' bevond, 'op onverwachte wijze de cliënt-te-veel' is geweest;

«Dat het arrest aldus het bijzonder element aanwijst op grond waarvan de rechters een handeling die tot het verrichten van de normale dagtaak van de getroffene behoorde, als een plotselinge gebeurtenis in de zin van de Arbeidsongevallenwet aanmerken.»

(Voorzitter: de h. Soetaert — Raadsheer-rapporteur: de h. Marchal — Advocaat-generaal: de h. Lenaerts — Advocaten: mrs. Simont en Bützler — In de zaak: N.V. R. t/ Van I. e.a.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 13 januari 1986

Werkloosheid — Recht op uitkeringen — Werknemer-gezinshoofd — Samenwonen — Begrip — Onder hetzelfde dak samenleven van twee of meer personen die een gemeenschappelijke huishouding hebben.

Het bestreden arrest (Arbh. Antwerpen, 23 mei 1984) wordt op de volgende gronden vernietigd:

«Overwegende dat, krachtens artikel 83ter, eerste lid, 2° en 3°, van het ministerieel besluit van 4 juni 1964, zoals dat artikel ten deze van toepassing is, als werknemers-gezinshoofden worden beschouwd de werknemers die samenwonen met een persoon van het andere geslacht die zich uitsluitend met het huishouden bezighoudt en, onder meer, de werknemers die uitsluitend samenwonen met één of meer kinderen voor wie zij aanspraak hebben op kinderbijslag;

«Overwegende dat voor de toepassing van dat artikel onder 'samenwonen' dient te worden verstaan het onder hetzelfde dak samenleven van twee of meer personen die een gemeenschappelijke huishouding hebben; dat met 'samenwonen' een feitelijke toestand wordt bedoeld en derhalve niet is vereist dat de betrokken personen dezelfde woonplaats hebben in de zin van artikel 36 van het Gerechtelijk Wetboek, dit is ingeschreven zijn op hetzelfde adres in de bevolkingsregisters;

«Overwegende dat het arrest, in zoverre het zijn beslissing dat verweerder en M.-C. F. niet samenwonen, hierop

grondt dat met het samenwonen zoals gesteld in artikel 83ter bedoeld is het 'in rechte' samenwonen en dat zulks ten deze niet het geval is omdat de betrokkenen blijkens de uittreksels van het bevolkingsregister op een verschillend adres ingeschreven zijn, voormeld artikel, eerste lid, 2°, schendt.»

(Voorzitter: de h. Soetaert — Raadsheer-rapporteur: de h. Vervloet — Advocaat-generaal: de h. Lenaerts — Advocaten: mrs. Simont en Geinger — In de zaak: R.V.A. t/ V.)

NOOT—Zie, over het begrip «samenwonen», in dezelfde zin: Cass., 24 januari 1983, *R.W.*, 1983-84, 923 (inzake werkloosheid); 8 oktober 1944, *J.T.T.*, 1985, 112 (inzake bestaansminimum).

Hof van Cassatie (1e Kamer), 13 maart 1986

Adoptie — Akte van wettiging door adoptie — Verzoekschrift tot homologatie — Omzetting in adoptie — Uitspraak van de adoptie door de rechter — Beschikkend gedeelte — Vermeldingen.

Het cassatieberoep tegen Hof Luik, 18 januari 1985 wordt om de volgende redenen verworpen:

«Overwegende dat het arrest vaststelt 'dat (verweerder) op de terechtzitting van 12 december 1984 heeft aanvaard zijn verzoekschrift tot wettiging door adoptie te veranderen in adoptie van V.C. en dat zijn echtgenote, de moeder van de minderjarige, daarmee heeft ingestemd';

«Dat het arrest vervolgens, na te hebben overwogen dat de minderjarige belang heeft bij adoptie door de echtgenoot van haar moeder, dat 'het kind door die adoptie noch sentimenteel noch juridisch van zijn oorspronkelijke grootmoeder van vaderszijde zal vervreemden' en dat de genoemde adoptie op billijke redenen is gegrond, de gewone adoptie van V.C. door verweerder uitspreekt;

«Overwegende dat het hof van beroep aldus de in het middel weergegeven akte van wettiging door adoptie niet heeft gehomologeerd; dat het evenmin een ten deze niet bestaande akte van adoptie heeft gehomologeerd, maar zelf de adoptie heeft uitgesproken overeenkomstig artikel 369, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek dat die uitspraak toestaat wanneer, onder de voorwaarden die het bepaalt, de wettiging door adoptie wordt veranderd in adoptie;

«Dat het derhalve niet verplicht was artikel 350, § 4, van dit wetboek na te leven, dat enkel betrekking heeft op de homologatie, hetzij van de adoptie, hetzij van de wettiging door adoptie, waarop het krachtens artikel 369, eerste lid, van hetzelfde wetboek van toepassing is.»

(Voorzitter: de h. Bosly — Raadsheer-rapporteur: mevr. Charlier — Advocaat-generaal: mevr. Liekendaal — Advocaat: mr. Kirkpatrick — In de zaak: T. t/ S.)

Hof van Cassatie (2e Kamer), 9 april 1986

Wegverkeer — Art. 12.2 Wegverkeersreglement — Oprijden van een kruispunt — Bijzondere voorzichtigheid — Van links komend verkeer.

Het bestreden arrest (Hof Brussel, 13 november 1985) oordeelt «dat, ofschoon het wenselijk is dat een weggebruiker, op een kruispunt waar het van rechts komend verkeer voorrang heeft, zich tevens ervan vergewist dat niemand van links komt aangereden en afstand doet van zijn voorrang als hij meent dat er gevaar is voor een ongeval, hij daartoe nochtans niet kan worden verplicht zonder dat aan de regel dat rechts voorrang heeft elke betekenis wordt ontnomen». Die beslissing wordt om de volgende redenen vernietigd :

«Overwegende dat het arrest, nu het als regel aanneemt dat de weggebruiker, die een kruispunt oprijdt waar hij voorrang van rechts geniet, niet zonder dat aan de regel dat rechts voorrang geniet elke betekenis wordt ontnomen er toe kan worden verplicht zich ervan te vergewissen dat van links niemand komt aangereden, artikel 12.2 van het Wegverkeersreglement schendt.»

(Voorzitter : de h. Stranard — Raadsheer-rapporteur : de h. Ghislain — Advocaat-generaal : de h. Janssens de Bisthoven — Advocaten : mrs. De Bruyn en Simont — In de zaak : D. e.a. t/ M.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 10 april 1986

Gemeentebelasting — Bestendige deputatie — Openbaarheid van terechtzitting en uitspraak — Niet voorgeschreven.

Eiseres werpt op dat art. 97 van de Grondwet is geschon- den doordat de bestreden beslissing (Best. Dep. Brabant, 14 februari 1985) niet in openbare zitting is uitgesproken.

«Overwegende dat, in zoverre artikel 97 van de Grondwet bepaalt dat elk vonnis in openbare terechtzitting moet worden uitgesproken, het tot doel heeft een openbaar toezicht op de gewezen beslissing mogelijk te maken ; dat dit toezicht niet onafscheidbaar is van de taak van de rechter, zodat die bepaling, zoals die van artikel 96 van de Grondwet waarin openbaarheid van de terechtzittingen wordt voorgeschreven, van rechtswege enkel toepasselijk is op de rechtbanken, als bedoeld in de artikelen 92 en 93 van de Grondwet, dat wil zeggen op de rechtbanken van de rechterlijke orde ;

«Overwegende dat geen enkele wettelijke bepaling uitdrukkelijk of impliciet voorschrijft dat de beslissingen van de bestendige deputatie inzake directe gemeentebelastingen, in openbare terechtzitting worden uitgesproken ;

«Dat het middel faalt naar recht.»

(Voorzitter : de h. Bosly — Raadsheer-rapporteur : mevr. Charlier — Advocaat-generaal : mevr. Liekendael — Advocaten : mrs. De Bruyn en Kirkpatrick — In de zaak : Gemeente Grez-Doiceau t/ C.V. I.)

NOOT—Zie Cass., 20 september 1968, *Arr. Cass.*, 1969, 79.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 10 april 1986

Bewijs — 1. Kredietopening — Aanhangsel betreffende de waarborgen die moeten worden geleverd — Art. 1326 B.W. niet toepasselijk — 2. Art. 1325 B.W. — Niet van openbare orde.

Eiser voert aan dat het bestreden arrest (Hof Luik, 28 november 1984) zijn verbintenis als hoofdelijk medekredietnemer afleidt uit een stuk, hoewel niet blijkt dat vol- daan is aan art. 1326, althans art. 1325 B.W.

«Wat het eerste onderdeel betreft :

«Overwegende dat uit het arrest blijkt dat, in tegenstel- ling tot hetgeen in het middel wordt aangevoerd, eisers ver- bintenis geen betrekking had op een bepaald bedrag, te weten het bedrag van de kredietopening, maar dat het door eiser ondertekende 'aanhangsel 250' 'voornamelijk de waarborgen betrof die (eiser) persoonlijk moest leveren' aan verweerster om die kredietopening te krijgen ; dat het arrest verder vaststelt dat dienaangaande een onderhandse overeenkomst was gesloten en dat eiser 'moest verschijnen bij het verlijden van de authentieke akte die noodzakelijk was om de overeenkomst, die reeds bindend was voor de ondertekenaars, aan derden tegenwerpelijk te maken' ;

«Overwegende dat artikel 1326 van het Burgerlijk Wet- boek enkel betrekking heeft op de eenzijdige verbintenissen die de betaling van een geldsom of de levering van vervang- bare zaken tot voorwerp hebben ; dat het niet van toepas- sing is op de eenzijdige verbintenissen met een ander voor- werp, noch op de wederkerige overeenkomsten ;

«Overwegende dat het arrest door te zeggen dat '(eisers) beschouwingen omtrent de grond- en vormvoorwaarden van de zekerheidstelling ten deze doelloos zijn', impliciet maar zeker beslist dat eisers verbintenis niets uitstaande heeft met artikel 1326 van het Burgerlijk Wetboek ; dat het aldus zijn beslissing die wetsbepaling niet toe te passen naar recht verantwoordt ;

«Dat het onderdeel niet kan worden aangenomen ;

«Wat het tweede onderdeel betreft :

«Over de door verweerster opgeworpen grond van niet- ontvankelijkheid hieruit afgeleid dat het onderdeel nieuw is :

«Overwegende dat eiser voor het hof van beroep de schending van artikel 1325 van het Burgerlijk Wetboek niet heeft aangevoerd ;

«Dat die wetsbepaling noch van openbare orde noch van dwingend recht is, zodat de grond van niet-ontvankelijk- heid dient te worden aangenomen.»

(Voorzitter : de h. Bosly — Raadsheer-rapporteur : mevr. Charlier — Advocaat-generaal : mevr. Liekendael — Ad- vocaten : mrs. Draps en Van Ommeslaghe — In de zaak : D. t/ N.K.B.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 10 april 1986

1. Faillissement — Afbetalingsovereenkomst — Per- soonlijke lening — Niet vervallen termijnen — a) Op- neming in het passief onder aftrek van de rente — b) Aftrek van de lasten — Feitelijke vaststelling — Geen schending van de artt. 451 Fw. en 1134 B.W. — 2.

Afbetalingsovereenkomsten — Interest — Lastenpercentage — Begrip — 3. Overeenkomst — Strafbeding — Werking bij faillissement.

Eiseres had aan R. een persoonlijke lening van 300.001 fr., terugbetaalbaar in 48 termijnen, toegestaan. Het totale lastenpercentage bedroeg 82.279 fr. Toen R. failliet werd verklaard, waren 23 termijnen nog niet vervallen. De vraag is wat moet worden gedaan met het desbetreffende lastenbedrag van $23 \times 1.860 = 42.780$ fr.

Het bestreden arrest (Hof Luik, 28 september 1984) oordeelt als volgt: de hoofdsom is onmiddellijk eisbaar; wat het lastenbedrag betreft, hoeft er geen onderscheid te worden gemaakt tussen de rente en de andere bestanddelen van de totale lasten; daaruit volgt dat, als de loop van de rente ophoudt (art. 451 Fw.), ook de loop van de administratiekosten in feite ophoudt daar ze door het verval van de termijn niet meer hoeven te worden gemaakt; bijgevolg kan alleen de hoofdsom in het passief worden opgenomen.

In het eerste middel voert eiseres aan: a) uit art. 9ter van het K.B. van 23 december 1957 valt niet af te leiden dat de termijnen, waarvan het lastenpercentage deel uitmaakt, interest opbrengen; b) krachtens art. 451 Fw. houdt alleen de interest op te lopen, zodat het arrest die bepaling, alsmede art. 1134 B.W. schendt.

«Overwegende dat het arrest vaststelt dat '(eiseres) op 1 februari 1980 aan Jean R., met het oog op de bouw van garages, een persoonlijke lening op afbetaling heeft toegestaan ten belope van een totaal bedrag van 389.280 frank, terugbetaalbaar in 48 maandelijks termijnen van 8.110 frank' en dat 'luidens het tussen partijen gesloten contract het nominaal bedrag van de lening 300.001 frank bedroeg, met een totaal lastenpercentage van 89.279 frank';

«Overwegende dat uit artikel 9ter van het koninklijk besluit van 23 december 1957, zoals het is gewijzigd, blijkt dat de totale lasten van een persoonlijke lening op afbetaling 'de interesten bevat', alsmede een aantal kosten die het opsomt;

«Dat het hof van beroep derhalve uit die vaststelling, op grond van voormeld artikel 9ter, wettig heeft afgeleid 'dat de maandelijks termijnen die niet zijn vervallen op de dag van het vonnis van faillietverklaring, interest opbrengen';

«Wat het tweede onderdeel betreft:

«Overwegende dat het arrest zegt dat 'het in hoofdsom verschuldigde saldo ten gevolge van de faillietverklaring onmiddellijk opeisbaar is geworden (en) dat, derhalve als de interest krachtens artikel 451 van de wet ophoudt te lopen, de administratiekosten in feite ophouden te lopen, daar deze niet meer hoeven te worden gemaakt, wegens het verval van de termijn';

«Dat het arrest aldus, in feite, vaststelt dat de lasten begrepen in de niet vervallen maandelijks termijnen eensdeels bestaan uit de rente en anderdeels uit de terugbetaling van kosten, onder meer de beheers-, administratie- en inningskosten, die eiseres nadien had moeten maken, maar die, ten gevolge van het faillissement van haar schuldenaar, niet meer zullen worden gemaakt;

«Dat die vaststellingen impliceren dat de schuldvordering van eiseres, in zoverre zij de betaling van niet bestaande kosten vertegenwoordigt, geen reden van bestaan meer heeft;

«Dat het arrest, op grond van die vaststellingen en over-

wegingen, zonder schending van de enkele in dat onderdeel van het middel aangewezen wettelijke bepalingen, beslist 'dat de schuldvordering van (eiseres) slechts ten belope van het saldo van het nog verschuldigde kapitaal in het niet-bevoorrecht passief van het faillissement moet worden opgenomen';

«Dat beide onderdelen van het middel niet kunnen worden aangenomen.»

Eiseres had voor de feitenrechter gewezen op de toerekening van de rente krachtens art. 1254 B.W. en op het feit dat de rente degressief was. Omdat het arrest zulks afwijst, voert zij schending aan van de wetgeving op de afbetalingscontracten, de wetgeving op de jaarrekening en art. 1254 B.W. Dit middel stuit op de omstandigheid dat in het contract toepassing werd gemaakt van de wetgeving op de afbetalingscontracten.

«Overwegende dat het rentepercentage, dat wettig kan worden geëist voor een persoonlijke lening op afbetaling, onder toepassing van de wet van 9 juli 1957, aangevuld bij die van 5 maart 1965, begrepen is in het 'lasten'-percentage, waarvan sprake is in de artikelen 19ter en 19quater van die wet en dat, zoals het ter uitvoering van die wetbepalingen is vastgesteld bij de artikelen 9bis en 9ter van het koninklijk besluit van 23 december 1957, aangevuld bij dat van 19 mei 1965, forfaitair is vastgesteld en wordt uitgedrukt in een maandelijks percentage berekend op het nominaal bedrag van de lening;

«Dat artikel 27bis, § 2, tweede lid, van het koninklijk besluit van 8 oktober 1976 met betrekking tot de jaarrekening van de ondernemingen, van die bepalingen niet afwijkt;

«Dat het arrest derhalve wettig beslist dat, 'nu het lastenpercentage forfaitair is, de bestanddelen ervan bij iedere termijn een vast bedrag belopen, hetgeen uitsluit dat de gedane betalingen eerder op de interesten worden toegerekend en dat deze degressief zijn';

«Dat het middel faalt naar recht.»

Het derde middel betreft een andere kwestie. Het arrest oordeelt dat een strafbeding niet kan worden tegengeworpen aan de curator. Op dit punt wordt het arrest vernietigd.

«Overwegende dat eiseres aan het arrest verwijt dat het beslist dat het strafbeding waarvan sprake is in artikel 2 van het met Jean R. gesloten contract, niet aan verweerder kan worden tegengeworpen;

«Overwegende dat het arrest, hoewel het vaststelt dat dit strafbeding inzonderheid een tekortkoming aan dat contract 'sanctioneert', niettemin beslist dat het beding ingevolge het faillissement geen effect meer sorteert;

«Dat het arrest aldus zijn beslissing niet naar recht verantwoordt.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Bosly — Advocaat-generaal: mevr. Liekendael — Advocaat: mr. Simont — In de zaak: N.V. B. t/ Faillissement R.)

Hof van Cassatie (3e Kamer), 14 april 1986

Dienstplicht — Uitstel op morele grond — Tijdstip waarop de voorwaarden vervuld moeten zijn — Art. 20, § 5, Dienstplichtwet — Hoger onderwijs.

De bestreden beslissing (Hoge Militieraad, 24 maart 1986) wijst eisers verzoek om uitstel wegens hogere studie af op grond dat alleen de studietoestand van de maand januari 1985 in aanmerking kan komen en eiser in die maand niet aan de vereisten voldeed omdat hij toen secundair onderwijs volgde. Eiser voert daartegen schending van art. 10, § 2, 1°, Dienstplichtwet aan, met de bewering dat het onlogisch zou zijn en niet in de lijn van de wet ligt, ter beoordeling van een aanvraag om uitstel om studieredenen, die strekt tot het overgaan van de lichting 1986 naar de lichting 1987, enkel de toestand van de maand januari 1985 in aanmerking te nemen en niet het academiejaar 1985-86. Het middel faalt naar recht:

«Overwegende dat, ingevolge artikel 20, § 5, van de Dienstplichtwet, behalve in de gevallen van de artikelen 11, § 1, en 12, § 2, die te dezen niet ter sprake komen, aan de gestelde vereisten voor uitstel en vrijlating op morele grond moet zijn voldaan vóór het einde van de reglementaire termijn die voor de indiening van de aanvraag is bepaald, in dit geval januari 1985;

«Dat de beslissing, die het door eiser gevraagde uitstel weigert op grond dat hij binnen de genoemde termijn niet aan de wettelijke vereisten voldeed, de in het middel vermelde wetsbepaling niet schendt.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Soetaert — Advocaat-generaal: de h. Lenaerts — In de zaak: G.)

NOOT — Zie Cass., 5 maart 1984, *Arr. Cass.*, 1983-84, nr. 376.

Hof van Cassatie (1e Kamer), 17 april 1986

Inkomstenbelastingen — Vennootschapsbelasting — Aftrek van inkomsten uit aandelen bij vaste deelneming — Ook als de belastingplichtige slechts vruchtgebruiker van de aandelen is.

Voor de vaststelling van het belastbare netto-inkomen dat aan de vennootschapsbelasting is onderworpen, worden krachtens art. 111, 1°, W.I.B. van de winst van het belastbare tijdperk mede afgetrokken, voor zover zij erin voorkomen, de inkomsten uit aandelen, mits die inkomsten betrekking hebben op vaste deelnemingen. Het bestreden arrest (Hof Brussel, 19 februari 1985) oordeelt dat zulks ook geldt m.b.t. verweerster, die vruchtgebruiker van aandelen is, nu de voorwaarden voor de aftrek vervuld zijn, inzonderheid de voorwaarde dat de inkomsten betrekking moeten hebben op een vaste deelneming als omschreven in art. 112, § 1, 1°. Eisers middel, dat schending van de artt. 111, 1°, en 112, § 1, 1°, aanvoert, wordt als volgt verworpen:

«Overwegende dat uit het arrest blijkt dat verweerster vruchtgebruiker is van 500.000 titels van de Nederlandse vennootschap A. en in die hoedanigheid in de loop van de jaren 1973 tot 1975 dividenden heeft ontvangen die zij van haar belastbare winsten heeft afgetrokken;

«Overwegende dat verweerster, vruchtgebruiker van de titels, door haar deelneming in de verdeling van de winst, een deelneming in de bewuste vennootschap bezat en dat zij, in de mate dat zij volledig titularis van dat vruchtgebruik was, in de gebruikelijke betekenis eigenaar van die

deelneming was, hoewel zij de titels die de voornoemde dividenden voortbrengen niet in eigendom had, hetgeen de wet niet vereist;

«Overwegende dat overigens niet wordt betwist dat die deelnemingen vast zijn als vereist bij de wet;

«Dat het arrest aldus de aangevoerde wetsbepalingen niet schendt en zijn beslissing naar recht verantwoordt.»

(Voorzitter-rapporteur: de h. Mahillon — Advocaat-generaal: de h. Velu — Advocaat: mr. Foriers — In de zaak: Belgische Staat t/ N.V. U.)

Hof van Cassatie (1e Kamer), 24 april 1986

Voorrechten — Kosten tot behoud van de zaak — Bepaalde en in het vermogen van de gefailleerde identificeerbare roerende goederen — Levering gas en electriciteit.

In het faillissement van een warenhuis had eiseres een schuldvordering van 826.563 frank ingediend voor levering van gas en elektriciteit. Haar aanspraak op het voorrecht van art. 20, 4°, Hypotheekwet op grond van, primair, behoud van de handelszaak van de gefailleerde, subsidiair, behoud van de bederfelijke waren, wordt door het bestreden arrest (Hof Luik, 19 maart 1984) als volgt afgewezen: «dat die kosten zijn gemaakt voor onroerende goederen uit hun aard of door bestemming of incorporatie, en bijgevolg daarom niet het voorrecht uit hoofde van het behoud van roerende goederen kunnen genieten; dat bovendien die leveringen enkel tot gevolg hebben gehad dat de handelsactiviteit kon worden voortgezet met alle risico's van dien, en niet dat een goed voor heel zijn economische waarde in het vermogen van de gefailleerde behouden bleef, ten voordele van de boedel; dat het voorrecht zich beperkt tot zijn bestaansreden, namelijk op de waarde van de behouden zaak voorrang te geven aan kosten die een schuldeiser heeft gemaakt om ze in het vermogen van de gefailleerde te behouden en zonder welke ze ongeschikt zou zijn geworden tot het gebruik waartoe ze was bestemd; dat eiseres subsidiair althans aanspraak maakt op het voorrecht op de bederfelijke goederen waarvan het behoud enkel is verzekerd door de energievoorziening van de koelinstallatie; dat zulks niet kan worden ingewilligd, daar die leveringen rechtstreeks enkel betrekking hebben op de werking van onroerende goederen door incorporatie of bestemming en bovendien geen ander gevolg hebben gehad dan een onderdeel van de exploitatie van de failliete vennootschap in bedrijf te houden». In het antwoord op het eerste middel, dat motiveeringsgebreken aanvoert, wordt vastgesteld dat het bestreden arrest «in feite oordeelt dat niet bewezen is dat de kosten hebben bijgedragen tot het behoud van de handelszaak». Het tweede middel, met betrekking tot de subsidiaire vordering, wordt als volgt verworpen:

«Overwegende dat het arrest, om inzonderheid afwijzend te beschikken op de vordering tot toekenning van een voorrecht in verband met de kosten die gemaakt zijn tot behoud van de bederfelijke goederen in de koelinstallatie, erop wijst dat de leveringen rechtstreeks enkel betrekking hebben op de werking van die installaties, zijnde onroerende goederen door incorporatie of bestemming, en bijgevolg geen ander gevolg hebben dat een onderdeel van de exploi-

tatie van de failliete vennootschap in bedrijf te houden ;

«Overwegende dat die overwegingen een aanvulling zijn van die waarop het hof van beroep de vordering tot toekenning van een voorrecht voor alle leveringen van gas en elektriciteit heeft afgewezen en inzonderheid de vermelding dat 'die leveringen enkel tot gevolg hebben gehad dat de handelsactiviteit kon worden voortgezet met alle risico's van dien en niet dat een goed voor heel zijn economische waarde in het vermogen van de gefailleerde behouden bleef, ten voordele van de boedel' ;

«Dat het arrest, door te oordelen dat de door eiseres gemaakte kosten niet hebben gediend, zelfs niet gedeeltelijk, tot behoud van bepaalde en identificeerbare roerende goederen in het vermogen van de failliete vennootschap, zijn beslissing naar recht verantwoordt.»

(Voorzitter : de h. Mahillon — Raadsheer-rapporteur : de h. Sace — Advocaat-generaal : de h. Piret — Advocaten : mrs. Dasse en Houtekier — In de zaak : N.V. I. t/mr. Pauquay q.q.)

WETGEVING IN KORT BESTEK

Onder de zorg van het Departement Rechten van de Universitaire Instelling Antwerpen.

Aan het nazien van het Belgisch Staatsblad van mei 1986 verleenden hun medewerking : W. Lambrechts en R. Janvier.

K.B. nr. 401 — Loonmatigingsbijdrage

Het K.B. nr. 401 van 18 april 1986 stelt een sociale-zekerheidsbijdrage, loonmatigingsbijdrage genaamd, in en wijziget het K.B. nr. 278 van 30 maart 1984 houdende bepaalde maatregelen inzake loonmatiging met het oog op de bevordering van de tewerkstelling, de vermindering van de openbare lasten en het financieel evenwicht van de stelsels van de sociale zekerheid.

De drie indexsprongen in 1984, 1985 en 1986 brengen met zich dat er een verschil is ontstaan tussen de reële loonkosten en de loonkosten die men zou hebben gehad zonder de bedoelde loonmatiging. Het ligt precies in de bedoeling van het K.B. nr. 401 het finale en volledige effect van de gerealiseerde loonmatiging aan te wenden ten behoeve van de sociale zekerheid, meer bepaald door de bereikte loonmatiging te consolideren in de vorm van een sociale zekerheidsbijdrage.

Zulks wordt gerealiseerd door invoering van een § 3bis in artikel 38 van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers. Een vergelijkbare bepaling is ook ingevoegd in de sociale-zekerheidsregelingen voor mijnwerkers en zeelieden ter koopvaardij.

De loonmatigingsbijdrage is verschuldigd door elke werkgever met betrekking tot die werknemers op wier wedde een inhouding gebeurt voor één van de verschillende sociale-zekerheidssectoren. Wegens het feit dat op het statutair personeel van de N.M.B.S. geen enkele sector van de sociale zekerheid toepasselijk werd verklaard, was een uitdrukkelijke bepaling nodig om ook deze personeelsleden aan de loonmatigingsbijdrage te onderwerpen.

De enige uitzondering op de regel van die verschuldigde bijdrage betreft de werknemers en personeelsleden die rechtstreeks ten laste van de rijksbegroting worden bezoldigd.

Met ingang van 1 januari 1987 zal de nieuwe loonmatigingsbijdrage worden geheven ten bedrage van (5,85% van het loon van de werknemer + 5,85% van de verschuldigde werkgeversbijdrage) $\times$ indexneutraliserende breuk.

Deze breuk heeft : als teller het gemiddelde indexcijfer van het vierde kwartaal 1986, en als noemer het gemiddelde indexcijfer der consumptieprijzen van het jaar waarin de bijdrage verschuldigd is.

Voor de bedienden die onder toepassing vallen van de gecoördineerde wetten op de jaarlijkse vakantie van de werknemers, wordt de som van de verschuldigde werkgeversbijdragen waarop de loonmatigingsbijdrage wordt berekend, verhoogd met 0,14%.

Aangezien de nieuwe loonmatigingsbijdrage als een volwaardige sociale-zekerheidsbijdrage in het systeem werd ingevoerd, zijn op het vlak van de administratieve formaliteiten dezelfde regels toepasselijk die gelden voor de overige sociale-zekerheidsbijdragen.

Om te vermijden dat de verschillende sectoren van de sociale zekerheid op negatieve wijze worden beïnvloed door de loonmatiging, wordt op de opbrengst van de loonmatigingsbijdragen een bedrag voorafgenomen dat gelijk is aan 5,85% van de som van de verschuldigde werkgevers- en werknemersbijdragen.

De resterende opbrengst wordt ingeschreven op een afzonderlijke rekening van het Fonds voor het financieel evenwicht van de sociale zekerheid, en zal worden aangewend ter vermindering van de staatstoelagen in de stelsels van de sociale zekerheid.

Ten slotte werd in de nieuwe loonmatigingsbijdrage ook reeds de hypothese ingecalculeerd dat in 1986 wegens het stagneren van het indexcijfer geen indexsprong kan plaatsvinden.

K.B. nr. 402 — Rijkscomptabiliteit

Volgens de artikelen 17 en 18 van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit werden de op 31 december beschikbare saldi van de begrotingskredieten overgedragen naar het volgende jaar en konden vanaf het begin van het jaar worden aangewend

— om elke uitgave te ordonnanceren die voortvloeit uit verplichtingen ontstaan ten laste van de Staat tijdens het afgelopen begrotingsjaar, indien het niet gesplitste kredieten betreft, kredieten die slechts eenmaal konden worden overgedragen,

— om elke uitgave op een gesplitst krediet vast te leggen of te ordonnanceren, zulks zonder beperking in de tijd.

Een K.B. moest jaarlijks worden genomen om, voor elke categorie van kredieten, het als niet nodig erkende bedrag te bepalen. Die besluiten werden met veel vertraging genomen en verloren een groot deel van hun nut, wegens de automatische overdracht van de integraliteit van de beschikbare saldi op het niveau van de comptabiliteit en van de Thesaurie. De kredietoverdrachten moesten worden opgenomen in een ontwerp van wet tot goedkeuring, dat door de minister van Financiën vóór 31 augustus van het volgende jaar moest worden ingediend, maar die bepaling werd

nooit uitgevoerd.

Het K.B. nr. 402 van 18 april 1986 tot wijziging van de artikelen 17 en 18 van de gemelde wet (*B.S.*, 6 mei 1986) keert de procedure om.

Vanaf 1 januari 1987 worden nietig:

— voor de niet gesplitste kredieten, alle op het einde van het jaar niet vastgelegde kredietsaldi, daar alleen het niet geordonnanceerde gedeelte kan worden overgedragen, en dat slechts voor één jaar;

— voor de gesplitste kredieten, alle op het einde van het jaar beschikbare saldi zowel van vastleggings- als van ordonnanceringskredieten. In geval van behoorlijk gemotiveerde noodzaak kan de Koning echter van die bepalingen afwijken. Alsdan blijft het ontwerp van wet tot goedkeuring, dat door de minister van Financiën vóó 31 augustus van het volgend jaar moet worden ingediend, van toepassing.

K.B. nr. 403 — Rijkscomptabiliteit

Krachtens artikel 181 van de wet van 22 december 1977 moet zonder verwijl een wetsontwerp worden ingediend om elke beraadslaging van de Ministerraad, genomen krachtens art. 24 van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de Rijkscomptabiliteit te regulariseren, telkens als de uitgaven een door de Koning vastgesteld bedrag of vastgestelde proportie overschrijden. Dat bedrag en die proportie werden vastgesteld bij K.B. van 7 april 1978.

Het K.B. nr. 403 van 18 april 1986 (*B.S.*, 6 mei 1986) verleent aan de bepalingen van het K.B. van 7 april 1978 een basis met een wettelijke waarde. Het wijzigt het bedrag en de proportie die door het K.B. van 7 april 1978 werden vastgesteld en stelt de uitvoering van de betrokken beraadslagingen uit tot de indiening van een wetsontwerp.

K.B. nr. 404 — Solidariteitsbijdrage

Het K.B. nr. 404 van 18 april 1986 wijzigt de Herstellwet van 10 februari 1981 tot invoering van een solidariteitsbijdrage ten laste van de personen rechtstreeks of onrechtstreeks bezoldigd door de openbare sector.

Aangezien de oorspronkelijke tekst van de Herstellwet van 10 februari 1981 de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid enkel belastte met de inning van de solidariteitsbijdrage, oordeelde het beheerscomité van bedoelde Rijksdienst dat de R.S.Z. hier een louter passieve rol te vervullen had, die zich beperkte tot het nagaan van de regelmatigheid van de betalingen met het oog op het opsporen van eventuele «stilzwijgende» kwartalen.

Uitgaande van de vaststelling dat ad hoc een aantal overheidsbesturen en -instellingen in gebreke bleven de verschuldigde solidariteitsbijdragen aan de R.S.Z. over te maken, en om voor de toekomst een regelmatige en correcte inning van de solidariteitsbijdragen te verzekeren, werden bij het K.B. nr. 404 de volgende maatregelen genomen.

Eerst en vooral wordt de R.S.Z. voortaan ook uitdrukkelijk belast met de «invordering» van de bedoelde solidariteitsbijdragen. Daartoe werden aan de Rijksdienst de nodige middelen ter beschikking gesteld die hem ook toekomen met het oog op een efficiënte en effectieve navordering van de andere sociale zekerheidsbijdragen, meer bepaald

wat betreft het toezicht, de aanwijzing van de bevoegde rechter in geval van betwisting en de verjaring inzake rechtsvorderingen.

Verder werd toegelicht welke sancties kunnen worden toegepast bij niet tijdige betaling van de bijdragen of bij niet tijdige inlevering van de aangifte. Het gaat in casu meer bepaald om dezelfde burgerlijke sancties als die welke toepasselijk zijn als de andere sociale-zekerheidsbijdragen niet tijdig zijn betaald of de aangifte ervan niet binnen de vooropgestelde termijnen is geschied.

Deze nieuwe bepaling, die werd ingevoegd in de Herstellwet van 10 februari 1981, vindt geen toepassing op de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten, die op grond van de wet van 1 augustus 1985 houdende sociale bepalingen reeds over dezelfde bevoegdheden op het vlak van de inning en de invordering van de solidariteitsbijdragen t.a.v. de bij die dienst aangesloten besturen en instellingen beschikt.

K.B. nr. 405 — Bijzondere bijdrage

Het K.B. nr. 405 van 18 april 1986 wijzigt het K.B. nr. 227 van 9 december 1983 tot instelling voor de loon- en weddetrekkenden van de openbare en van de privé-sector, van een bijzondere bijdrage ten laste van de alleenstaanden en van de gezinnen zonder kinderen.

Naast de maatregelen om dubbele inhoudingen te vermijden die reeds in het K.B. nr. 227 zijn opgenomen, wordt bij het K.B. nr. 405 nog een andere mogelijke vorm van dubbele inhouding tegengegaan die zich zou kunnen voordoen voor de gezinnen waarbij de rechthebbende in het kader van de kinderbijslagregeling niet meer tot het gezin behoort en toch rechthebbende blijft, en de bijslagtrekkende een beroepsactiviteit uitoefent.

De meest voorkomende toepassing hiervan bestaat erin dat de uit de echt gescheiden echtgenoot rechthebbende is en blijft voor het verkrijgen van de kinderbijslag die zal worden uitbetaald aan zijn of haar vroegere echtgenoot die het rechtgevend kind bij zich opvoedt. Wanneer nu die vroegere echtgenoot een eigen beroep uitoefent, was vóór de inwerkingtreding van de door het K.B. nr. 405 doorgevoerde correctie, de bijdrage ten laste van alleenstaanden en kinderloze gezinnen verschuldigd door die ex-echtgenoot niettegenstaande aan deze ook reeds een verminderde kinderbijslag werd uitgekeerd.

K.B. nr. 406 — Bijdragen Tewerkstellingsfonds

Het K.B. nr. 406 van 18 april 1986 tot wijziging van art. 50 van de Herstellwet van 22 januari 1985 (*B.S.*, 6 mei 1986) strekt ertoe de inning van de bijdragen te verzekeren die moeten worden gestort aan het Tewerkstellingsfonds ter uitvoering van art. 50 van de Herstellwet en die overeenkomstig art. 4 van het K.B. nr. 181 van 30 december 1982 kunnen worden aangewend voor de financiering van het scheppen van arbeidsplaatsen voor de sociale zekerheid.

K.B. nr. 407 — Ziekenhuiswet

Het uitgebreid K.B. nr. 407 van 18 april 1986 (*B.S.* van 6 mei 1986) wijzigt de wet van 23 december 1963 op de ziekenhuizen op verschillende punten.

1. *Beschut wonen.* In hoofdstuk I wordt de mogelijkheid geboden om het toepassingsgebied van de Ziekenhuiswet geheel of gedeeltelijk uit te breiden tot initiatieven van beschut wonen ten behoeve van patiënten die uit het psychiatrisch ziekenhuis worden ontslagen, en op voorwaarde dat zij door toedoen van het psychiatrisch ziekenhuis worden begeleid.

2. *Erkenning van ziekenhuizen.* Hoofdstuk II schept de mogelijkheid om nieuwe erkenningsnormen te bepalen voor de ziekenhuizen, met name betreffende het soort van diensten waarover een ziekenhuis moet beschikken en de minimale beddenscapaciteit van het ziekenhuis in de onderscheiden diensten. Tevens kan het activiteitsniveau worden bepaald waaraan moet worden voldaan om te worden erkend. Uiteindelijk werd met betrekking tot de erkenning van ziekenhuizen het begrip ziekenhuisgroepering ingevoerd.

3. *Financiering van de ziekenhuizen.* Dit hoofdstuk bevat drie delen.

a. Allereerst omvat het bepalingen inzake de boekhouding en de controle erop.

b. Vervolgens bevat het hoofdstuk ook een bepaling inzake de mededeling van gegevens die voor het beleid en inzonderheid voor de financiering onontbeerlijk zijn.

c. Ten slotte wordt een juridische basis gelegd voor een nieuw financieringssysteem, uitgaande van een budget dat per ziekenhuis wordt toegekend.

4. *Programmatie.* Meerdere voorschriften inzake de programmatie worden gewijzigd. Zij hebben tot doel via de programmatie de kwantitatieve en kwalitatieve groei beter te beheersen en anderzijds een voldoende wettelijke basis te bieden om de totale beddenscapaciteit te verminderen.

5. *Openbare ziekenhuizen.* Het begrip «resterend gedeelte van het tekort» wordt gepreciseerd, wat het mogelijk moet maken het herstelbeleid onverkort voort te zetten.

6. *Beheer van de ziekenhuizen en statuut van de ziekenhuisgeneesheer.* Het K.B. nr. 407 bevat een uitgebreide regeling voor het geheel van de aangelegenheden die samenhangen met de problematiek van het statuut van de ziekenhuisgeneesheer. Het genummerd K.B. bevat bepalingen tot regeling van de verhoudingen tussen het ziekenhuisbeheer en de ziekenhuisgeneesheren, van de structurering van de medische activiteiten van het ziekenhuis, van de wijze waarop de ziekenhuisgeneesheren bij het ziekenhuis worden betrokken, van de rechtstoestand van de ziekenhuisarts als ook van het geldelijk statuut.

Voor het beheer zijn ook de genummerde koninklijke besluiten 421 en 430 van belang. Zij worden later op hun nummer besproken.

K.B. nr. 408 — Ziekte- en invaliditeitsverzekering

Het K.B. nr. 408 van 18 april 1986 tot wijziging van de wet van 9 augustus 1963 tot instelling en organisatie van een regeling voor verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering (B.S., 6 mei 1986) behandelt diverse aangelegenheden.

Het breidt de gemelde organieke wet op de ziekteverzekering uit om een systeem uit te werken dat een sluitende controle op de overeenstemming tussen de boekhoudkundige en statistische circuits in de ziekteverzekering mogelijk maakt. Het betreft hoofdzakelijk maatregelen die het de controlediensten van het R.I.Z.I.V. mogelijk maken de door de ziekenfondsen ingediende uitgavenbescheiden te

confronteren met de boekhoudings- en verantwoordingsstukken die hiertoe de basis vormen.

Verder worden de termijnen voor het opstellen en overzenden van de uitgavenbescheiden en de statistische tabellen ingekort, en worden passende sancties ten laste van de overtreders voorgesteld.

Het K.B. nr. 408 heeft een wettelijke basis ingevoegd die de Koning toestaat de reglementering betreffende de derde betalingsregeling te herzien.

Wat de medici en paramedici betreft ligt het in de bedoeling van de Regering de derde-betalersregeling veralgemeend toe te passen voor prestaties aan in het ziekenhuis opgenomen rechthebbenden. Ambulante verzorging zou van het toepassingsgebied van de derde-betalersregeling worden uitgesloten, met uitzondering evenwel van verstrekkingen van medisch-technische aard waarop deze betalingsmodaliteit thans reeds vrij algemeen wordt toegepast.

K.B. nr. 409 — Jaarlijkse vakantie

Het K.B. nr. 409 van 18 april 1986 tot wijziging van de wetten betreffende de jaarlijkse vakantie van werknemers (B.S., 6 mei 1986) strekt ertoe tot een evenwichtiger spreiding te komen van de lasten ingevolge de financiering van het vakantiegeld voor de gelijkgestelde dagen die wegen op de twee fondsen vermeld in de artikelen 18 en 19 van de gemelde wetten.

K.B. nr. 410 — Bezoldigde moeder

Het K.B. van 18 april 1986 wijzigt de wet van 11 juli 1973 tot verbetering van de toestand van de bezoldigde moeder die tijdelijk ophoudt onderworpen te zijn aan de maatschappelijke zekerheid in sommige regelingen van de maatschappelijke zekerheid (B.S., 6 mei 1986). Voortaan behoudt de werkneemster die tijdelijk ophoudt met werken of haar prestaties met ten minste de helft vermindert om een eigen kind tot de leeftijd van drie jaar op te voeden, haar rechten op sociaal zekerheidsgebied, meer bepaald wat pensioenen en kinderbijslagen betreft. Voortaan kunnen alle werknemers, zowel mannen als vrouwen, er het genot van hebben. Het genummerd K.B. strekt ertoe de gelijke behandeling tussen mannen en vrouwen te bewerkstelligen, overeenkomstig de internationale verdragen, de richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 19 december 1978 en art. 29 van de wet van 29 juni 1981 houdende de algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers.

K.B. nr. 411 — Fondsen voor schoolgebouwen

Het K.B. nr. 411 van 25 april 1986 tot beperking van de dotaties voor de fondsen voor schoolgebouwen (B.S., 10 mei 1986) legt allereerst de rationalisatie- en programmatienormen dwingend op zowel in het rijks- als in het gesubsidieerd onderwijs.

In het rijksonderwijs kunnen de inrichtingen of afdelingen ervan enkel worden opgericht of in stand gehouden wanneer zij beantwoorden aan deze rationalisatie- en programmatienorm.

In het gesubsidieerd onderwijs is de toestand identiek

met betrekking tot het behoud van de toelagen of de opname in de toelageregeling. Daarnaast zullen de reeds sinds 1973 aangekondigde fysische en financiële normen algemeen worden opgelegd vanaf 1 januari 1987.

Verder kan men in de toekomst enkel nog voor nieuwbouw of uitbreiding een beroep doen op de vier fondsen wanneer in de omgeving geen bestaande gebouwen of voorzieningen beschikbaar zijn die geheel of gedeeltelijk op staatskosten zijn opgericht.

K.B. nr. 412 — Sociale voordelen aan universiteiten

Het K.B. nr. 412 van 25 april 1986 (*B.S.*, 10 mei 1986) blokkeert de sociale toelagen die krachtens de wet van 3 augustus 1960 aan de universiteiten en gelijkgestelde inrichtingen worden toegekend, op het niveau van 1985.

K.B. nr. 413 — Onderwijs — Werkingsmiddelen en -toelagen

Het K.B. nr. 413 van 29 april 1986 houdende bepaling van de werkingsmiddelen voor het rijksonderwijs en van de werkingstoelagen aan het gesubsidieerd onderwijs (*B.S.*, 17 mei 1986) heeft tot doel de kredieten bestemd om de uitgaven te dekken met betrekking tot de werking, de uitrusting en het kosteloos verstrekken van leerboeken en schoolbehoeften van alle onderwijsinstellingen te beperken.

Voor het gesubsidieerd onderwijs worden de werkings-toelagen per leerling voor de schooljaren 1985-1986 en 1986-1987 gelijkgesteld met die voor het schooljaar 1984-1985.

Vanaf 1 januari 1987 wordt in beide onderwijsnetten een stelsel van financiële enveloppes ingevoerd. Hiermee zullen de scholen de kosten moeten dragen voor werking, uitrusting en het gratis verstrekken van leerboeken aan leerplichtige leerlingen.

Verdrag tropisch hout

De wet van 3 februari 1986 keurt de internationale overeenkomst inzake tropisch hout 1983 goed (*B.S.*, 16 mei 1986). De overeenkomst kwam tot stand onder de auspiciën van de U.N.C.T.A.D. in het kader van het «geïntegreerd programma voor de basisproducten». De vier hoofdlijnen van de toekomstige werking van de Internationale Organisatie voor tropisch hout zijn: de herbebossing en het beheer van de wouden, onderzoek en ontwikkeling, de aangroei van transformatieactiviteiten in de producentenlanden en de verbetering van de informatie over de wereldmarkten.

BOEKEN

A. VAN OEVELEN, *Overzicht van de recente ontwikkelingen in het huurrecht*, Maklu Uitgevers, Antwerpen-Apeldoorn, 1986, 128 fr.

Het te bespreken werk is de enigszins herwerkte tekst van de voordracht die prof. A. Van Oevelen op 25 februari 1986 hield voor het Centrum voor Beroepsvervolmaking in de rechten aan de U.I.A.; bij die aanpassing werd rekening gehouden met de belangrijkste vragen die na de voordracht werden gesteld.

De auteur schijnt zich ervoor te willen verontschuldigen (quod

non!) dat de opzet vooral praktijkgericht was maar, daar het bloed kruipt waar het niet gaan kan, heeft de grondigheid die hem kenmerkt, hem ook hier niet in de steek gelaten.

De twee belangrijkste wijzigingen in het huurrecht ingevoerd door de wetten van 29 december 1983 en 22 januari 1985, die zogeheten herstelwet, worden door de auteur niet afzonderlijk besproken, maar, daar die wetten op elkaar inspelen, wordt bij voorkeur onderzocht op welke domeinen ze innoveren: huurprijs (indexering en matiging), kosten en lasten, terugbetaling van het door de huurder te veel betaalde, duur opzegging en verlenging, plaatsbeschrijving, huurwaarborg en de rechtspleging bij verzoekschrift. Hierbij worden niet, zoals vaak gebeurt, theoretische problemen opgeroepen maar integendeel enkel gevallen onderzocht die zich in de praktijk kunnen voordoen. Daarbij wordt nagegaan welke huurovereenkomsten onder een bepaald wetsartikel vallen (alleen huur van woonhuizen en appartementen of ook handelshuur, huur van kantoorruimten, magazijnen enz.), of het om een bepaling van openbare orde gaat (uitzonderlijk wél bij niet-naleven van de matigingsbepalingen, die immers de economische orde raken), van dwingend recht (wie is dan de beschermde partij?), of louter aanvullend, de rol die de plaatselijke gebruiken nog spelen, en enkele problemen van overgangsrecht, bv. het overbekende art. 1731 B.W., dat, na een eerste tussenkomst van de wetgever in 1973, nogmaals gewijzigd wordt nu een *omstandige* plaatsbeschrijving vereist wordt.

Het is slechts een kleine greep uit meerdere tientallen andere problemen waarover de praktijkjurist zich vragen stelt. Telkens wordt in een rustige, sobere stijl, een volkomen logische argumentatie opgebouwd, worden de eventuele controverses belicht en wordt de gemaakte keuze op oordeelkundige wijze verantwoord. Het werk bevat talloze verwijzingen naar de rechtsliteratuur, de parlementaire besprekingen en naar de, uiteraard schaarse, rechterlijke uitspraken. Talrijke voorbeelden duiden aan hoe bv. de hulprijmatiging dient te worden berekend met onderscheid naar de datum van sluiten van de huurovereenkomsten.

Deze toch niet eenvoudige stof (denken wij aan de diverse onderscheidingen tussen schriftelijke huurovereenkomsten voor bepaalde duur, voor onbepaalde duur, mondelinge huurovereenkomsten) wordt op een glasheldere wijze uit de doeken gedaan; waar de auteur kritiek heeft op het werk van de wetgever, gebeurt dit steeds op een beheerste wijze. De stijl is trouwens altijd gematigd en hoe de auteur bv. de controverse behandelt verzoekschrift/dagvaarding, is een pareltje van rustig, beheerst meesterschap.

Kortom, in dit werk worden theorie en praktijk op ideale wijze verenigd, wat zo zeldzaam is dat de auteur dient te worden gefeliciteerd; dit boek zal dan ook een veel gehanteerd werkinstrument worden, een must voor ieder jurist die met het huurrecht geconfronteerd wordt.

In cauda venenum: het gebruik van voetnoten niet onder aan de bladzijden, maar in de tekst zelf, stoort soms de lezing. Misschien kan dat bij een volgende uitgave verholpen worden?

G. Van Oosterwyck

R. VAN DEN BERGH en E. DIRIX, *Handels- en Economisch Recht in hoofdlijnen*, 1986, Maklu Uitgevers, Antwerpen-Apeldoorn, 316 p.

Het is niet eenvoudig recht te doceren aan studenten in een economische studierichting van universitair niveau. De auteurs van dit boek staan borg voor didactische kwaliteit: zij hebben hun studenten in de economie een goed handboek handels- en economisch recht bezorgd.

Deze opzet van de auteurs verklaart enkele inhoudelijke aspecten van afbakening en methodiek: het financieel recht wordt niet behandeld omdat het aan bod komt in een aparte cursus, de te onderwijzen materie kan uiteraard enkel «in hoofdlijnen» worden neergeschreven teneinde een al te grote omvang van het boek te vermijden, ten behoeve van de economiestudenten worden verruimende inzichten verschaft omtrent banden tussen recht en economie, het vennootschapsrecht dat in sommige rechtsfaculteiten als een aparte cursus wordt gedoceerd, maakt om een acceptabele reden (nl. neergelegd in het Wetboek van Koophandel) deel uit van de lading.

Dit boek biedt meer dan een compilatie van collegenota's voor economen: de hoofdlijnen van het handels- en economisch recht werden op een degelijk juridische en niet negatief vulgariserende wijze uitgetekend. Bondige doch tegelijk doordachte analyse van de aan bod komende onderwerpen en de wetenschappelijk gefundeerde selectiviteit van de aangehaalde rechtsleer en rechtspraak verheffen dit boek tot een te consulteren werk voor rechtspractici. Een goede weergave van de status quaestionis van het geldende recht kan hun een hulp van eerste rang bieden.

Moeten boekbesprekingen ook kritiek bevatten? Zo ja, dan mag gewezen worden op bepaalde disproporties vooral bij een vergelijking tussen de tamelijk lange analyse van het intellectueel eigendomsrecht en de in vergelijking vrij summiere weergave van het faillissementsrecht. Ten behoeve van de economiestudent zouden bijlagen met voorbeelden van instrumentaria (bv. voorbeelden van vennootschapstatuten, een aandeel, een wisselbrief, een memorie inzake het faillissement van een vennootschap) verhelderend kunnen zijn, ten behoeve van de rechtspracticus zou een trefwoordenregister handig geweest zijn.

Herman Braeckmans

MEDEDELINGEN

Centrum voor Intellectueel Eigendomsrecht te Utrecht

Op initiatief van het Molengraaff Instituut voor Privaatrecht van de Universiteit te Utrecht is in september 1986 opgericht het Centrum voor Intellectueel Eigendomsrecht, kortweg CIER.

Het CIER heeft als primaire doelstelling kennisverbreding op het terrein van de intellectuele eigendom, zowel binnen de wetenschappelijke wereld als daarbuiten (waaronder bedrijfsleven).

De activiteiten van het CIER betreffen het terrein van het intellectueel eigendomsrecht in ruime zin:

— «traditionele» rechtsgebieden: auteursrecht, industriële eigendomsrecht (o.a. octrooirecht, merkenrecht)

— «nieuwe» rechtsgebieden: reclamerecht, mediarecht, informatierecht.

De activiteiten van het CIER omvatten zowel onderwijs en onderzoek als voortgezette studie op deze rechtsgebieden (primair vanuit de privaatrechtelijke discipline) als seminars lezingen, publicaties en het verstrekken van adviezen.

Vooral met laatstgenoemde activiteiten wordt beoogd een brug te slaan tussen de aanwezige kennis in het wetenschappelijke milieu en de praktijk.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met het secretariaat. CIER, Molengraaf Instituut voor Privaatrecht, Nieuwe Gracht 60, 3512 LT Utrecht, tel.: 030-393153.

Het CIER heeft de beschikking over de vanouds bekende, zeer uitgebreide bibliotheek op het terrein van de intellectuele eigendom: zowel binnenlandse als buitenlandse literatuur.

Bibliotheek gevestigd te: Nieuwe Gracht 60, 3512 LT Utrecht.

BERICHTEN

Medische ethiek en godsdienst

De Belgische Vereniging voor Medische Ethiek en Moraal v.z.w., Froissartstraat 38, 1040 Brussel, houdt op zaterdag 22 november 1986, om 15.00 uur, in de Dynastiezaal A van het Congrespaleis te Brussel (ingang onderaan Kunstberg) een vergadering over het thema «Medische Ethiek en Godsdienst. Standpunt van de Rooms-Katholieke, Mohammedaanse, Joodse en Protestantse Godsdienst betreffende problemen als euthanasie, abortus, in vitro-bevruchting en genetische manipulaties».

De sprekers zijn: dr. J. Achslogh (voorzitter), monseigneur J. Geraud (Vatikaan), rabbijn A. Guigui (inspecteur-generaal van de

Joodse Godsdienst) en ds. L. Van Malcot (inspecteur-generaal van de Protestantse Godsdienst).

Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht — Jaarvergadering 1986 over internationale arbitrage

De jaarvergadering van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht wordt gehouden op zaterdag 29 november 1986, te 10.30 uur, Ministerie van Buitenlandse Zaken, Bezuidenhoutseweg 67, Den Haag. Zij is dit jaar gewijd aan de internationale arbitrage. Preadviseurs zullen zijn prof. mr. J.C. Schultsz en mr. S.L. Buruma.

De vergadering is na het huishoudelijk gedeelte, vanaf 11.00 uur, ook voor niet-leden toegankelijk. Opgave voor deelneming bij de secretaris, Koninginnegracht 27, 2514 AB Den Haag.

De preadviezen getiteld «Legislation in the Netherlands and international arbitration» en «Internationale arbitrage» zijn voor niet-leden verkrijgbaar bij Libresso, Deventer.

Colloquium van de gerechtsdeurwaarders te Luik over de immuniteiten

De gerechtsdeurwaarders van België organiseren in het kader van hun nationaal congres te Luik op zaterdag 22 november 1986, om 9u30, in het Congressenpaleis te Luik, zaal Reine Elisabeth, een colloquium over «De immuniteiten» met mevrouw Linsmeau, professor aan de U.L.B., als preadviseur.

Personen die aan het colloquium wensen deel te nemen worden verzocht dit te melden aan mr. André Mouton, secretaris van de Arrondissementskamer van de Gerechtsdeurwaarders van Luik, Quai Marcellis 7, 4020 Luik.

ERRATA

Koop — EKW

In de samenvatting van Hof Antwerpen, 25 september 1985, R.W., 1986-87, 591, moet in de tweede regel van de tweede alinea het woord «koper» vervangen worden door «verkoper».

TIJDSCHRIFTEN

De Verzekering, 1986

nr. 1, januari-april,

150ème anniversaire de l'U.L.B.; Lemaire, J., Allocution; Chassagne, Y., La décennie 90 sera-t-elle la décennie de l'assurance?; Henrion, R., Commentaire; Rijkers, H., Commentaire; L.V.G., noot onder Arbrb. Leuven, 23 oktober 1984 (arbeidsongeval: begrip — hartinfarct — geen plotselinge gebeurtenis); L.V.G., noot onder Gent, 14 februari 1985 (arbeidsongeval — werknemer in opdracht — hartinfarct om 2 uur 's morgens — geen uitoefening meer van de arbeidsovereenkomst); L.V.G., noot onder Arbrb. Brussel, 22 maart 1985 (arbeidsongeval — val van conciërge in de badkamer — geen ongeval in de loop van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst); L.V.G., noot onder Arbh. Gent, 6 juni 1985 (arbeidsongeval — vergoeding wegens tijdelijke arbeidsongeschiktheid — geen cumulatie met werkloosheidsvergoeding wegens slecht weer — wel cumulatie met vergoeding wegens economische werkloosheid); L.V.G., noot onder Arbh. Luik, 18 juli 1985 (arbeidsongeval — voorwaarden van risico inherent aan de arbeidsweg niet meer vereist — vereiste van normaal trajact); J.R., noot onder Bergen, 19 december 1983 (Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds — vrijspraak door de strafrechter wegens een onvoorzienbare hindernis gevormd door de fout van een onbekende autobestuurder — geen gezag van gewijsde tegenover het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds).